

BinnenBand

jaargang 19 nr 83 - maart 2014

EEN BAND TUSSEN BINNENLANDS BESTUUR EN DE LOKALE BESTUREN

Meerjarenplan 2014-2019
Vlaamse gemeentebesturen

Lokale overheidsinvesteringen
onder de loep

Hoe gevoelig is een lokaal
bestuur voor schommelingen in
de wereldeconomie?

Europese lokale besturen in
beweging

Trefdag Kind in de Stad: over
kindvriendelijke en duurzame
steden

Thuis in de Stad-prijs 2013 kent
drie winnaars

Subsidies voor
Stadsvernieuwingsprojecten 2013

Het integratie- en
inburgeringsbeleid op een nieuw
scharniermoment

Asbest: de aanpak van de
Vlaamse overheid

03/14

Vooraf

De financiën van de lokale besturen zijn niet uit het nieuws te branden: de gevolgen van de economische crisis laten zich voelen, voor het eerst hebben alle Vlaamse gemeentebesturen een zesjarig meerjarenplan opgemaakt volgens de regels van de beleids- en beheerscyclus. Deze BinnenBand houdt de lokale overheidsinvesteringen tegen het licht, geeft al een eerste globaal beeld van de meerjarenplannen en bekijkt de financiële situatie van de lokale besturen tegen een internationale context.

Voor inburgering en integratie komt de Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor (LIIM) 2013 met cijfers en vaststellingen aanzetten. Voor de inburgerings- en integratiesector is 2014 met de inkanteling in het Agentschap Integratie en Inburgering een belangrijk jaar: een goede reden om even terug te blikken. Er is ook aandacht voor de Trefdag Kind in de Stad en de Thuis in de Stad-prijs 2013.

colofon

BinnenBand
een uitgave van het
Agentschap voor Binnenlands Bestuur
Vlaamse overheid

bestemd voor o.m. de gemeentebesturen,
de intergemeentelijke verenigingen,
de gemeentebedrijven,
de provinciebesturen en de OCMW's

verantwoordelijke uitgever

Guido Decoster, administrateur-generaal
Boudewijnlaan 30 bus 70, 1000 Brussel

eindredactie

Peter Maes - 02 553 39 68

lay-out

Sylvie Van de Waeter

coördinatie en eindredactie

afdeling Organisatie en Beheer

druk

Mechelse Drukkerijen, Mechelen

Afgiftekantoor Mechelen X

in dit nummer

- 3 Meerjarenplan 2014-2019 Vlaamse gemeentebesturen
- 8 Lokale overheidsinvesteringen onder de loep
- 17 Mandatendatabank: oproep
- 18 Hoe gevoelig is een lokaal bestuur voor schommelingen in de wereldeconomie?
- 22 Europese lokale besturen in beweging
- 25 Trefdag Kind in de Stad: over kindvriendelijke en duurzame steden
- 26 Thuis in de Stad-prijs 2013 kent drie winnaars
- 28 Stadsvernieuwingsprojecten 2013
- 31 Het integratie- en inburgeringsbeleid op een nieuw scharniermoment
- 38 Lokale Inburgering- en Integratiemonitor 2013: enkele vaststellingen
- 43 E-invoicing: hét efficiëntieproject van de nabije toekomst?
- 48 Asbest: de aanpak van de Vlaamse overheid
- 50 Tot slot

Meerjarenplan 2014-2019

Vlaamse gemeentebesturen

Voor het eerst hebben alle Vlaamse gemeentebesturen een zesjarig meerjarenplan opgemaakt volgens de regels van de beleids- en beheerscyclus. Over de inhoud van die meerjarenplanning moeten zij ook digitaal rapporteren aan Vlaanderen. Op het ogenblik dat dit artikel werd afgerond waren de gegevens van 285 van die meerjarenplannen verwerkt in de databank. Wat volgt is dan ook gebaseerd op dat staal. In het tijdsbestek waarbinnen dit artikel geschreven werd, was het niet mogelijk om een diepgaande analyse te maken van al die data. Wat u hier leest, is dan ook enkel een eerste globaal beeld. Op de website van ABB en in volgende afleveringen van dit tijdschrift zullen meer gedetailleerde analyses verschijnen.

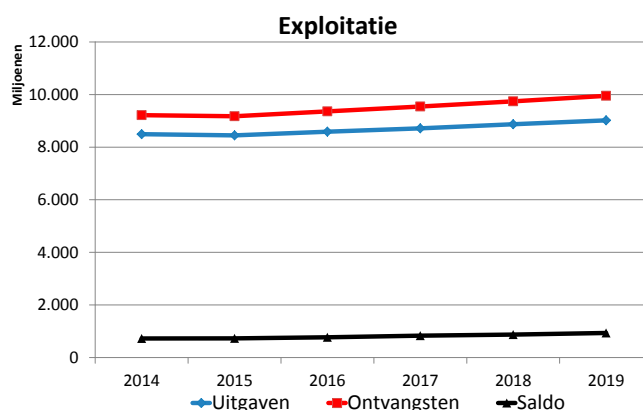
Voorafgaande opmerkingen

Voor een juiste interpretatie van deze cijfergegevens is het van belang om er rekening mee te houden dat het hier ramingen betreft. Het uitgangspunt van de BBC-regels is een zo realistisch mogelijke manier van ramen. De ervaringen met de pilootbesturen wijzen echter uit dat ook in de BBC-context nog steeds sprake is van een overraming van de uitgaven en een onderraming van de ontvangsten. Die afwijking bedraagt telkens ongeveer 2 à 3% en is dus wel veel beperkter dan vroeger in de NGB.

Daarnaast wordt de kwaliteit van de data ook mee bepaald door de concrete omstandigheden (nieuwe boekhoudregels, nieuwe software etc.) Daardoor zijn niet alle registraties in de aangeleverde datasets helemaal volledig. De globale cijfers worden daar niet door vertekend, maar op specifiekere analyses kunnen daardoor wel afwijkingen zitten. Een juiste opsplitsing van de toegestane werkingssubsidies veronderstelt bijvoorbeeld een correcte registratie van de economische sectorcode en het beleidsveld. Als die informatie ontbreekt in de data, zal het rapport dat daarop gebaseerd is ook niet helemaal correct zijn.

Exploitatie

De ramingen voor de exploitatie-uitgaven stijgen van 8,5 miljard euro in 2014 tot 9 miljard in 2019, een gemiddelde stijging van 1,2% per jaar. De geraamde exploitatieontvangsten stijgen in diezelfde periode van 9,2 miljard euro tot 10 miljard euro. Dat komt overeen met een gemiddelde jaarlijkse stijging van 1,6%. De geraamde stijging van de ontvangsten is dus groter dan die van de uitgaven. Het exploitatiesaldo stijgt dan ook van 723 miljoen euro naar 935 miljoen euro.

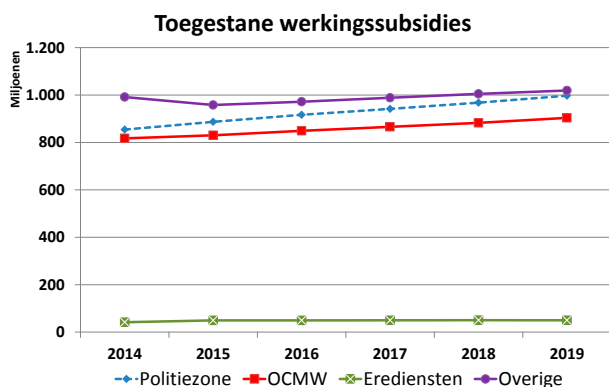

Exploitatie-uitgaven

Binnen de exploitatie-uitgaven wegen de uitgaven voor **bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen** het zwaarst. Ze zijn goed voor 44% van het totaal van de exploitatie-uitgaven. In de loop van het meerjarenplan stijgen ze van 3,69 miljard euro tot 3,94 miljard euro. Die beperkte stijging (jaarlijks gemiddeld 1,33%) wijst erop dat de gemeentebesturen duidelijk bezuinigen op dit vlak.

Van die personeelsuitgaven gaat 41% naar het vastbenoemde personeel, 32% naar de contractuelen en 16% naar het onderwijzende personeel. Bij nadere beschouwing komen hier de beperkingen van de beschikbare data aan het licht. Nogal wat besturen hebben bij de registratie van de geraamde personeelsuitgaven onvoldoende de uitsplitsing gemaakt over de verschillende algemene rekeningen. Daardoor is het niet mogelijk om een betrouwbaar beeld te geven van de evolutie van de bru-

tobezoldigingen en de patronale bijdragen (o.a. voor de pensioenen).

De tweede belangrijkste groep van exploitatie-uitgaven zijn de **toegestane werkingssubsidies**, die goed zijn voor gemiddeld 32% van het totaal. De ramingen stijgen in de meerjarenplannen van 2,71 miljard euro tot 2,97 miljard, een gemiddelde jaarlijkse stijging van 1,9% (meer dus dan de geraamde stijging van de personeelsuitgaven).

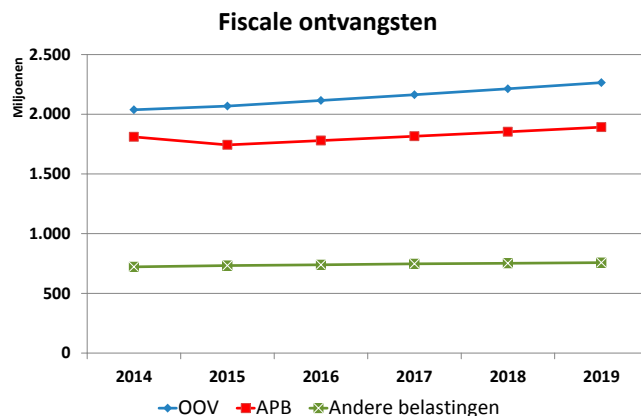
Binnen die groep nemen de bijdragen aan de politiezones een belangrijke plaats in (854 miljoen euro in 2014) en die stijgen ook het snelst, met gemiddeld 3,1% per jaar. De bijdragen voor de OCMW's zijn bijna even groot, maar ze stijgen minder snel (gemiddeld 2% per jaar).

De grootste groep binnen de toegestane werkingssubsidies zijn echter de overige toegestane werkingssubsidies (991 miljoen euro in 2014). Wellicht gaat het hier voor een groot deel om de bijdragen aan de autonome gemeentebedrijven, maar we kunnen dat niet met zekerheid zeggen omdat veel besturen bij de registratie van hun ramingen de economische sectorcodes (nog) niet hebben opgenomen.

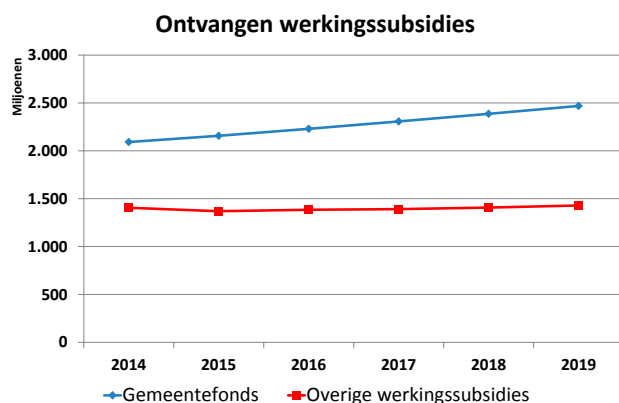
De derde groep binnen de exploitatie-uitgaven vormen de uitgaven voor goederen en diensten, goed voor ongeveer 19%. Die uitgaven blijven constant op ongeveer 1,7 miljard euro. Ook hier wordt dus duidelijk bespaard.

Tot slot blijven ook de financiële uitgaven constant op ongeveer 330 miljoen euro (4% van de exploitatie-uitgaven). Die bestaan grotendeels uit de intresten die de besturen betalen op opgenomen leningen.

Exploitatieontvangsten

Binnen de exploitatieontvangsten vormen de fiscale ontvangsten de grootste groep, goed voor 54% van het totaal. Ze stijgen van 4,58 miljard euro in 2014 tot 4,92 miljard in 2019, een gemiddelde stijging met slechts 1,5% per jaar. Dat beeld is echter niet helemaal correct. Door de vertraagde inkohiering in 2013 bedragen de ontvangsten voor de aanvullende personenbelasting (APB) in 2014 ongeveer 200 miljoen euro meer dan bij een normale evolutie het geval zou zijn geweest. Als we de cijfers voor 2014 verminderen met die 200 miljoen, dan bedraagt de jaarlijkse stijging gemiddeld ongeveer 2,4%.

De werkingssubsidies zijn de tweede belangrijkste groep in de exploitatieontvangsten, goed voor gemiddeld 39% van het totaal. Die ontvangsten stijgen in de loop van dit meerjarenplan van 3,5 miljard euro naar 3,9 miljard, een gemiddelde jaarlijkse stijging van 2,2%.

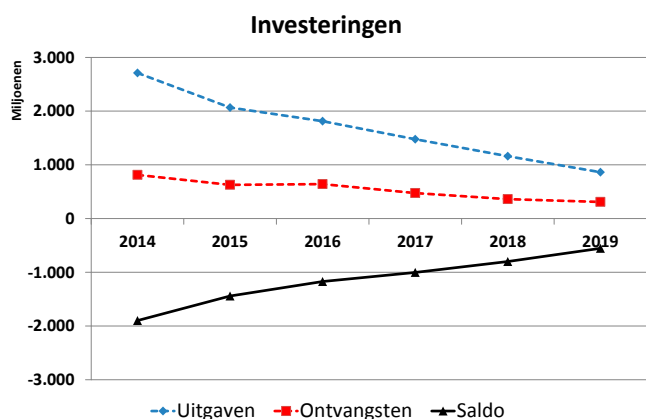
Het aandeel van de gemeenten in het Gemeentefonds evolueert van 2,09 miljard euro in 2014 naar 2,47 miljard euro in 2019, wat een gemiddelde jaarlijkse stijging betekent 3,37%. Op het eerste gezicht is dat verwonderlijk, aangezien de decretale groeivoet 3,5% bedraagt. Die afwijking laat zich echter perfect

verklaren doordat ook de aanvullende dotatie (de zogenaamde ELIA-compensatie) op dezelfde rubriek geboekt wordt als het Gemeentefonds, maar wel constant blijft. Bovendien kunnen de besturen zelf beslissen welk deel van het Gemeentefonds rechtstreeks aan het OCMW wordt uitbetaald. Tot slot stellen we ook hier vast dat sommige besturen de rekeningnummers niet altijd op de correcte wijze gebruiken.

De overige werkingssubsidies worden ongeveer constant geraamd op 1,4 miljard euro per jaar.

Investerings

De ramingen voor de investeringen vertonen voor 2014 tot 2019 de volgende evolutie:

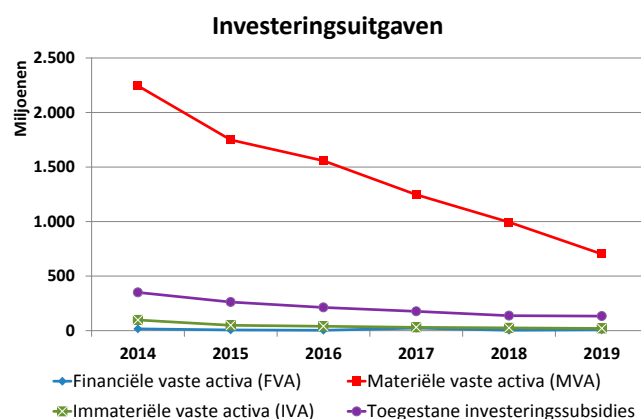
Het patroon in bovenstaande grafiek is verwonderlijk. Traditioneel evolueren de lokale investeringen volgens een cyclisch patroon, waarbij het investeringsvolume aan het einde van elke bestuursperiode wordt opgevoerd om de eerste jaren na de verkiezingen terug te vallen tot een lager niveau. Hier zien we net het omgekeerde: het zwaartepunt ligt in 2014 met 2,71 miljard euro geraamde investeringsuitgaven, met een geleidelijke daling naar 864 miljoen euro in 2019.

Die opvallende concentratie van de investeringen in het begin van de bestuursperiode is ongetwijfeld kunstmatig. Hier lijken de uitgangspunten van BBC (realistisch ramen) het sterkst te botsen met de politieke gevoeligheden. Zowat alle investeringen lijken in 2014 te worden ingepland, al is dat uiteraard niet realistisch. Wellicht speelt hier ook mee dat de besturen nog te veel de investeringen hebben ingeschreven die ze in 2014 willen gunnen, in plaats van naar de werkelijk verwachte transacties te kijken. Toch kan niet gezegd worden dat de planning van de investeringen helemaal niet realistisch zou zijn: dat lijkt enkel te gelden voor de timing, want het volume over de periode van het meer-

jarenplan ligt wel in de lijn van de verwachtingen in vergelijking met de voorgaande bestuursperiode.

Investeringsuitgaven

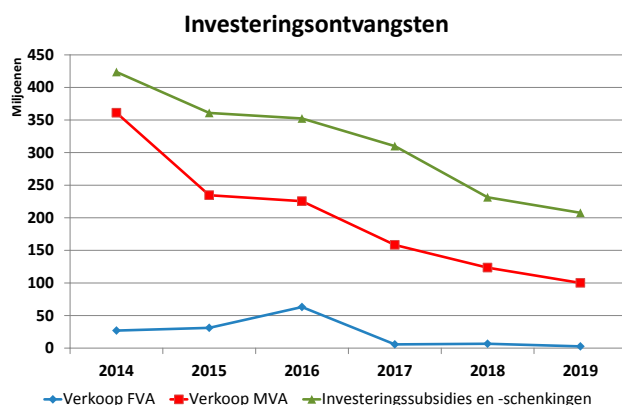
Onderstaande grafiek toont de samenstelling van de investeringsuitgaven:

Het overgrote deel van de investeringsuitgaven heeft betrekking op investeringen in materiële vaste activa (gronden, gebouwen, wegen...), jaarlijks goed voor ongeveer 84% van het totaal. Op de tweede plaats komen de toegestane investeringssubsidies aan andere entiteiten (OCMW's, besturen van de erediens...) met 13%. De investeringen in immateriële en financiële vaste activa zijn, niet onverwacht, bijna verwaarloosbaar.

Investeringsontvangsten

De investeringsontvangsten vertonen dezelfde atypische evolutie als de investeringsuitgaven:

De investeringsuitgaven worden voor 19% gefinancierd door ontvangen investeringssubsidies (1,9 miljard euro voor de volle-

dige periode) en voor 13% door verkoop van activa (1,3 miljard euro), vooral materiële vaste activa.

Andere verrichtingen

Andere verrichtingen: uitgaven

De andere uitgaven blijven in de ramingen voor 2014 tot 2019 ongeveer constant op 783 miljoen euro. Het gaat hier voornamelijk om de aflossingen van financiële schulden. Als we dat bedrag vergelijken met het saldo van de exploitatie, valt op dat beide bedragen ongeveer gelijk zijn. De gemeentebesturen kunnen het overschot op de exploitatie dus gebruiken voor de aflossingen van de leningen, maar daarmee is dat overschot opgebruikt. Het kan dan ook niet meer gebruikt worden om rechtstreeks investeringen mee te financieren.

Andere verrichtingen: ontvangsten

De andere ontvangsten bestaan voor een groot deel uit op te nemen leningen en leasing. In de periode 2014-2019 worden voor ongeveer 5,3 miljard nieuwe leningen geraamd. Die worden gebruikt om het tekort van de investeringen (ongeveer 6,9 miljard over dezelfde periode) op te vangen. Voor het saldo (ongeveer 1,6 miljard euro) doen de gemeenten beroep op de reserves uit het verleden. Die koppeling tussen de op te nemen leningen en de financieringsbehoeften voor de investeringen blijkt ook uit de evolutie van die leningen in de ramingen: ook hier zien we een hoog bedrag in 2014 (1,13 miljard euro) dat dan jaarlijks afneemt tot 459 miljoen euro in 2019. Dat is allicht even weinig realistisch als de inschatting van de timing van de investeringsuitgaven.

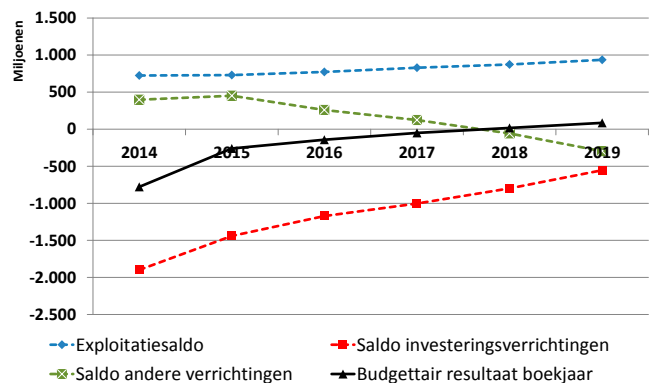
Evenwichtscriteria

Op een beperkt aantal besturen na, waarvan het meerjarenplan geschorst is, voldoen de gemeentebesturen aan de evenwichtscriteria die de BBC-regels opleggen. Ze hebben allemaal een positief resultaat op kasbasis voor elk jaar van het meerjarenplan en een positieve autofinancieringsmarge in 2019.

Onderstaande grafiek toont de evolutie van het budgettair resultaat van het eigen boekjaar. Die evolutie wordt echter vertekend door de grote impact van de evolutie van de investeringsuitgaven, die niet realistisch is.

Als we ook rekening houden met de voorgaande financiële boekjaren en naar het gecumuleerd budgettair resultaat kijken, zien we dat dat sterk vermindert over de periode 2014-2019. Dat is het gevolg van het financieren van investeringen met de reserves uit het verleden.

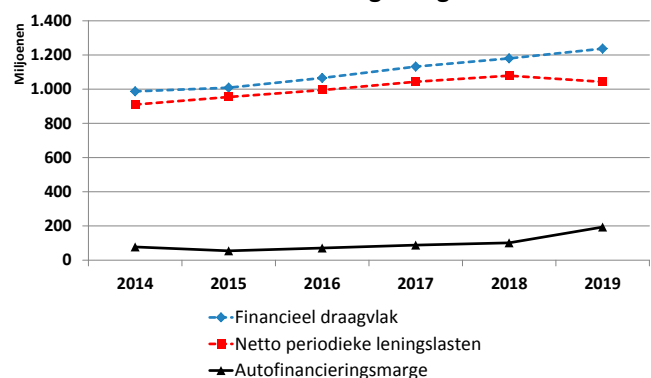
Budgettair resultaat boekjaar

De **autofinancieringsmarge** (AFM) voor alle Vlaamse gemeenten samen stijgt van 77 miljoen euro in 2014 naar 194 miljoen euro in 2019. Ze evolueert van 8% van het financieel draagvlak in 2014 naar 16% in 2019. Dat betekent uiteraard niet dat alle gemeenten afzonderlijk ook steeds een positieve autofinancieringsmarge hebben. In 2014 hebben 91 gemeenten een negatieve AFM en in 2015 is dat voor 98 het geval. Zelfs in 2018 zijn er nog 54 gemeenten met een negatieve autofinancieringsmarge.

Volgens de opgelegde normen is dat geen probleem, maar het geeft wel aan dat die besturen op het randje zitten. Bovendien ligt de autofinancieringsmarge globaal heel wat lager dan in de vorige bestuursperiode. Ter illustratie: in 2009 bedroeg de som van de autofinancieringsmarges van de gemeenten nog 858,6 miljoen euro.

Autofinancieringsmarge

Conclusie

We hebben in het voorgaande geprobeerd een algemeen beeld te schetsen van de ramingen in de meerjarenplannen van de Vlaamse gemeenten. Die schets beperkte zich tot de hoofdlijnen, terwijl de beschikbare data ook veel mogelijkheden bieden voor veel diepgaandere analyses. Ook een functionele analyse van de data (op basis van de beleidsvelden) behoort tot de mogelijkheden, maar werd hier niet meegenomen. Het Agentschap voor Binnenlands Bestuur zal in de toekomst stelselmatig bijkomende en uitgebreidere analyses publiceren.

Studiedag: De planning voorbij, nu aan de slag - 1 april 2014

Op 1 april 2014 organiseert het Agentschap voor Binnenlands Bestuur (ABB) in Mechelen een gratis studiedag die voorbij de planning kijkt naar het in de praktijk inzetten van het meerjarenplan. De planningsfase is immers voorbij, de eerste hindernis is genomen, maar nu begint pas de uitdaging. Het opstellen van de meerjarenplannen en budgetten conform BBC heeft de Vlaamse lokale besturen een pak energie gekost.

Ondertussen is 2014 enkele maanden bezig, en komt het erop aan al die mooie doelstellingen ook in de praktijk te brengen. Maar hoe kan een bestuur op een goede manier de vinger aan de pols houden, en het meerjarenplan hiervoor als een echt instrument inzetten? Hoe zorg je er als bestuur voor dat je je doelstellingen effectief realiseert? Hoe gebruik je het meerjarenplan als managementtool, zonder dat het verstoff in de kast?

De strategische planning moet nu aangewend worden om de organisatie te sturen en onder andere monitoring speelt hierin een belangrijke rol.

Organisatie:

Agentschap voor Binnenlands Bestuur

Wanneer:

1 april 2014

Waar:

Auditorium kantoren ING, Marnixlaan
Brussel

Prijs:

gratis maar inschrijving is verplicht:

<http://binnenland.vlaanderen.be/bbc>

Programma

- 9.00 uur:** Onthaal
- 9.30 uur:** Openingstoespraak door Geert Bourgeois, Vlaams minister van Bestuurs zaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand
- 10.00 uur:** Geert Bouckaert (KU Leuven Instituut voor de Overheid - Public Governance Institute) Beschouwingen rond doelstellingenmanagement
- 10.30 uur:** Bart Kaesemans (A3O) & Joos Gysen (Mondel) "Weet wat je wil meten en meet wat je wil weten! Een eye-opener over MIS en BBC."
- 11.30 uur:** Johan De Cooman/Klaartje Huyghe (BDO) en Pierre Ryckewaert (gemeente- en OCMW-secretaris Middelkerke)
BBC als hefboom voor organisatieontwikkeling van gemeente en OCMW
In gemeente en OCMW Middelkerke is BBC de motor van een integrale aanpak van organisatieontwikkeling en -beheersing.
Concreet vloeit de BBC naadloos ineen met projecten in het kader van beleidsplanning en -opvolging, samenwerking tussen gemeente en OCMW, strategische en projectwerking van het MAT, interne controle in functie van de externe audit, efficiëntieoptimalisatie, professionalisering van het personeelsbeleid ...
- 12.45 uur:** lunch
- 13.45: uur** Ruud Bourmanne (VVSG): De weg naar uitmuntendheid toegepast in de praktijk
- Dominique Luyckx, verantwoordelijke kwaliteitszorg en strategische planning voor de stad en het OCMW Geel;
 - Bart Smets, adviseur kwaliteitszorg en organisatieontwikkeling in de stad Turnhout
- 15.00: uur** Leander Price (Projectleider Planlastvermindering, Departement (bestuurszaken, VO) BBC, Lessen uit het Project Planlastvermindering. De strategische meerjarenplanning is niet enkel van tel voor de eigen gemeentelijke organisatie. De Vlaamse overheid gebruikt het immers eveneens om subsidies toe te kennen voor cultuur, integratie, flankerend onderwijsbeleid. Op basis van een eerste evaluatie van de ingediende meerjarenplannen formuleren we aandachtspunten en aanbevelingen met het oog op de rapportering via de jaarrekening 2014
- 15.30 uur:** Eddy Guilliams (Audit Vlaanderen, VO)
Doelstellingenmanagement en monitoring vanuit de auditbril Sinds 1 januari 2014 voert Audit Vlaanderen audits uit in lokale besturen. De audits gebeuren op basis van de leidraad organisatiebeheersing voor lokale besturen. Deze leidraad werd in 2013 opgemaakt op basis van input van de lokale besturen. We bespreken de leidraad met een focus op de thema's doelstellingenmanagement en monitoring en geven daarnaast aan hoe we deze thema's toepassen in de auditpraktijk.
- 16.00 uur:** receptie

Moderatoren: Jan Leroy (VVSG) en Rudi Hellebosch (ABB)

Lokale overheidsinvesteringen onder de loep

Wat is het belang van het lokale investeringsbeleid, niet alleen voor de lokale gemeenschap zelf maar ook voor België en voor Europa? In welke mate zijn lokale investeringen verplicht of facultatief en in welke domeinen vooral investeert het lokale niveau? Wat zijn de specifieke kenmerken van lokale investeringen en wat is hun impact op de overheidsrekeningen?

Dit artikel tracht een antwoord te bieden op de bovenvermelde vragen, aan de hand van cijfers die afkomstig zijn van de Nationale Bank van België en Eurostat en cijfers uit de elektronische jaarrekeningen van de Vlaamse gemeenten. De focus van dit artikel ligt uiteraard op de Vlaamse gemeenten.

Draagwijdte van lokale overheidsinvesteringen

Belang van lokale overheidsinvesteringen

De lokale overheden spelen een belangrijke rol in de economie van een land. Uit een studie van het Comité van de Regio's, een EU-adviesorgaan dat samengesteld is uit vertegenwoordigers van de plaatselijke en regionale overheden, blijkt dat in 2011 bijna 17% van het BBP en 34% van alle overheidsuitgaven binnen de EU-lidstaten gerealiseerd werden door de lokale en de regionale besturen¹. Die cijfers worden in belangrijke mate beïnvloed door het investeringsbeleid van de lokale overheden. Globaal nemen de lokale overheden in de Europese lidstaten namelijk twee derde van de directe investeringen voor hun rekening. In landen met een federale structuur, zoals België, zijn de investeringen meer uitgewaaid over de verschillende overheidsgeledingen en ligt het aandeel van de investeringen door lokale overheden in de globale overheidsinvesteringen iets lager.

De hiernavolgende cijfers van de Nationale Bank van België illustreren het belang van lokale overheidsinvesteringen voor België. Omdat de dekkingsgraad en dus ook de representativiteit van de beschikbare jaarrekeninggegevens van de lokale overheden voor het boekjaar 2012 aanmerkelijk kleiner zijn dan voor 2011², worden enkel de cijfers voor 2011 in deze rubriek verder toegelicht.

In België nemen de lokale overheden ongeveer de helft van de globale overheidsinvesteringen voor hun rekening. Ook in ons land hebben de investeringen van de lokale overheden dus een belangrijke impact op de globale economie. Concreet investeerden de lokale besturen (en in hoofdzaak de gemeenten) in België in 2011 voor 3 miljard euro in vaste activa. Dat vertegenwoordigt een aandeel van 0,82% van het BBP (zie tabel 1).

Ten opzichte van hun totale uitgaven vertegenwoordigen de investeringen in vaste activa in 2011 een aandeel van 11,45% voor de lokale overheden, 5,08% voor de gemeenschappen en gewesten en 0,53% voor de federale overheid³.

"In België nemen de lokale overheden ongeveer de helft van de globale overheidsinvesteringen voor hun rekening."

Om deze investeringen te kunnen verrichten, genieten de lokale besturen wel steun van de hogere overheden. In 2011 ontvingen de lokale besturen 24,3 miljoen euro investeringsbijdragen van de federale overheid en 621,9 miljoen euro van gemeenschappen en gewesten, samen 646,2 miljoen euro. Met dit bedrag werd 21,4% of meer dan een vijfde van de lokale investeringen in vaste activa bekostigd⁴.

¹ Ontwerpadvies Comité van de Regio's, Synergieën tussen particuliere en overheidsinvesteringen op lokaal en regionaal niveau – partnerschappen voor economische groei en welvaart, 11-12 april 2013.

² Voor de Belgische gemeenten alleen bedraagt de dekkingsgraad, op basis van het aantal inwoners voor de gemeenten, voor 2011 96,4% en voor 2012 slechts 53,4% (gegevens beschikbaar voor de publicatie in september 2013).

³ en ⁴ Bron: NBB

Rekening houdend met die investeringssubsidies aan de lokale overheden, zijn de gemeenschappen en de gewesten uiteindelijk de grootste overheidsinvesteerders, terwijl het aandeel van de lokale overheden daalt tot ongeveer een derde.

De ruime steun van de hogere overheden draagt er overigens toe bij dat de schuld van de lokale overheden, ondanks hun stevig investeringsbeleid, niet al te zwaar weegt op de totale overheidsschuld. Het aandeel van de lokale besturen in de geconsolideerde overheidsschuld bedraagt in 2011 ongeveer 5%. Ten opzichte van het BBP vertegenwoordigt de geconsolideerde schuld van de lagere overheden in 2011 een aandeel van slechts 5% tegenover 98,2% voor de gezamenlijke overheid.

Tabel 1 drukt het aandeel van de bruto-investeringen in vaste activa en van de geconsolideerde brutoschuld van de lokale overheden uit ten opzichte van die van de gezamenlijke overheid en van het bruto binnenlands product.

Tabel 1

	BBP (miljoenen euro's)	Bruto-investeringen in vaste activa				Geconsolideerde brutoschuld			
		Lagere overheid (S.1313) (miljoenen euro's)	Gezamenlijke overheid (S.13) (miljoenen euro's)	Lagere overheid/ gezamenlijke overheid (%)	Lagere over- heid/BBP (%)	Lagere overheid/ (miljoenen euro's)	Gezamen- lijke overheid (S.13) (miljoe- nen euro's)	Lagere overheid/ gezamenlijke overheid (%)	Lagere overheid/BBP
2011	368.268	3.017	6.510	46,34	0,82	18.218	361.696	5,04	4,93
2012	368.758	3.380	6.756	50,03	0,92	19.564	375.117	5,52	5,31

Bron: NBB

In welke domeinen investeren Vlaamse gemeenten?

De Vlaamse gemeenten investeerden in 2011 voor 2,3 miljard euro en in 2012 voor 1,9 miljard euro⁵. Overheidsinvesteringen in het algemeen, en die van de lokale overheden in het bijzonder, realiseren een directe en duidelijke maatschappelijke meerwaarde. De investeringen van de lokale besturen situeren zich dan ook in economische en maatschappelijke sectoren met een directe impact op de burgers en de bedrijven. Natuurlijk ondervinden ook de lokale besturen de gevolgen van het moeilijke financieel-economische klimaat en de strakke begrotings- en schuldnormen die Europa aan de lidstaten oplegt. Dat klimaat zal wellicht ook de lokale besturen ertoe dwingen om enige voorzichtigheid na te streven in hun investeringsbeleid. Het idee om, zoals in de VS, via vervroegde investeringen, subsidiëring, belastingverlagingen... de overheidsschuld (zelfs al is dat maar tijdelijk) op te voeren om zo de economie terug aan te zwengelen, is de EU niet genegen. Binnen Europa moeten de lidstaten zich oriënteren naar de strenge Europese schuldnormen en moet de openbare sector zich uitdrukkelijk toespitsen op duurzame investeringen met een specifiek maatschappelijk nut.

Tabel 2

Proportie in totale investeringsuitgaven	2007	2008	2009	2010	2011 ⁶	2012 ⁷	2007-2012
Algemene financiering	6,16%	6,17%	13,48%	8,60%	5,41%	4,24%	7,34%
Algemeen bestuur	10,75%	7,96%	7,97%	6,57%	7,26%	10,85%	8,56%
Mobiliteit	28,36%	26,34%	19,37%	21,44%	22,11%	31,63%	24,88%
Natuur en milieubeheer	9,50%	9,83%	16,21%	17,77%	5,88%	9,64%	11,47%
Veiligheidszorg	2,72%	3,22%	3,03%	3,78%	2,70%	3,15%	3,10%
Ondernemen en werken	2,57%	2,66%	2,21%	2,19%	1,58%	1,53%	2,12%
Ruimtelijke ordening	10,12%	9,70%	12,83%	14,25%	24,93%	8,37%	13,37%
Cultuur en vrije tijd	19,28%	22,23%	15,73%	16,66%	14,99%	18,98%	17,98%
Leren en onderwijs	5,07%	5,22%	5,22%	4,88%	4,31%	6,63%	5,22%
Zorg en opvang	5,47%	6,66%	3,94%	3,87%	10,82%	4,98%	5,96%

⁵Het betreft een raming op basis van 304 digitale jaarrekeningen voor 2011 en 297 digitale jaarrekeningen voor 2012 van de Vlaamse gemeenten; het gaat om de totale investeringsuitgaven, d.w.z. investeringen in materiële vaste activa, immateriële vaste activa, financiële vaste activa en toegestane investeringssubsidies.

⁶Op basis van 304 beschikbare digitale jaarrekeningen voor 2011

⁷Op basis van 297 beschikbare digitale jaarrekeningen voor 2012

De analyse van de investeringen van de Vlaamse gemeenten toont aan dat de meeste investeringsprojecten zich situeren binnen sectoren die op lokaal niveau gepromoot worden in de Europa 2020-strategie, zoals infrastructuur, zorg voor ouderen en energie-efficiëntie. De tabel 2 toont aan dat de Vlaamse gemeenten in de periode van 2007 tot 2012 voornamelijk investeerden in mobiliteit (24,88%), cultuur en vrije tijd (17,98%), wonen en ruimtelijke ordening (13,37%) en natuur en milieubeheer (11,47%).

Die tendensen vertonen een sterke samenhang met de Vlaamse beleidsaccenten en de daaraan gekoppelde subsidiëring vanwege de Vlaamse overheid. De piekende uitgaventrend in de sector zorg en opvang is dan weer in de eerste plaats het gevolg van de vergrijzing én de vergroening en de noodzakelijke investeringen om die maatschappelijke behoeften te kunnen opvangen.

Specificiteit van lokale overheidsinvesteringen

Weerslag op lokale gemeenschap

De investeringen van de lokale besturen hebben een rechtstreekse impact op de lokale gemeenschap. De lokale besturen presenteren met een investeringsproject niet alleen hun beleid aan de kiezer. De burgers en de bedrijven kunnen gebruik maken van de voorzieningen en faciliteiten die via gemeentelijke investeringen ondersteund worden.

In veel gevallen doen de gemeenten voor de uitvoering van de investeringsprojecten ook een beroep op plaatselijke arbeidskrachten en ondernemingen, waardoor ze de plaatselijke economie en werkgelegenheid stimuleren.

Als de gemeentelijke investeringen onder druk komen, zal dit dus onvermijdelijk ook een weerslag hebben op de dienstverlening van de lokale besturen en op de ontwikkeling van de lokale economie.

Lokale investeringscyclus

De evolutie van de lokale investeringen vertoont een cyclisch karakter. Het ritme van de gemeentelijke investeringsgolven loopt opvallend parallel met de gemeentelijke bestuursperiodes, met een lauw investeringsklimaat aan het begin en een piek op het einde van de bestuursperiode.

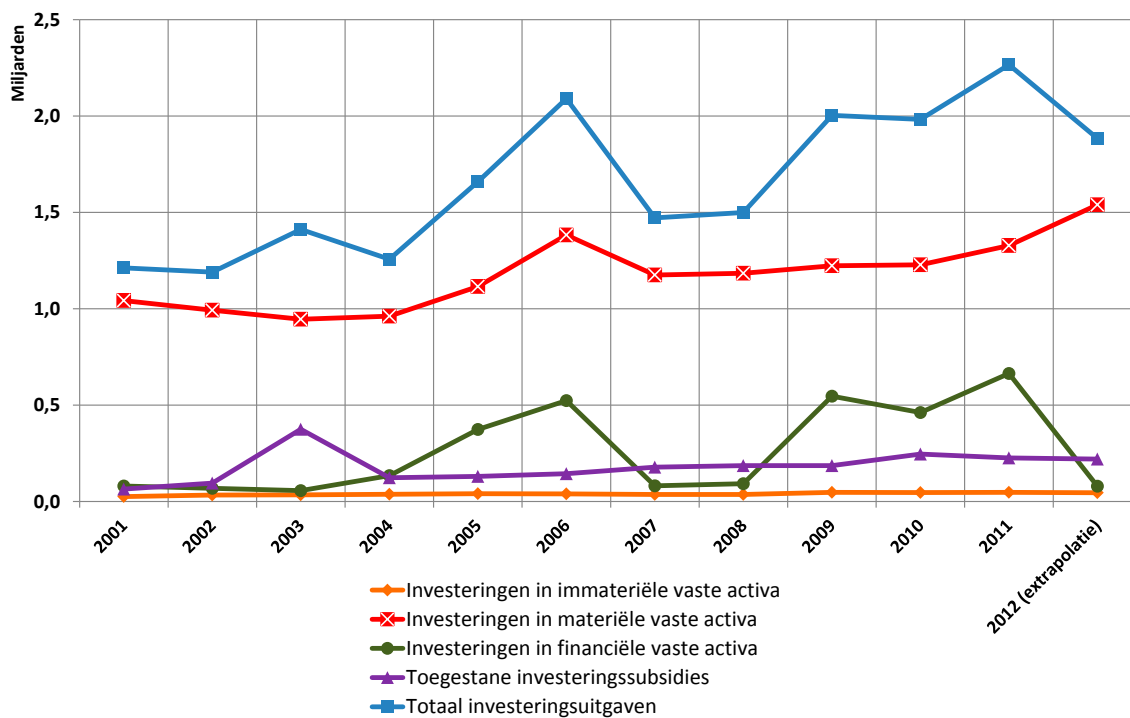
Een studie van de UGent over de politieke weerslag en het eventuele politieke doel van lokale investeringen, geeft aan dat politici graag met investeringsprojecten uitpakken in het jaar voorafgaand aan de verkiezingen, in de hoop dat de tevredenheid van de burgers zich het jaar daarop zal vertalen in het stemhokje⁸.

“Als de gemeentelijke investeringen onder druk komen, zal dit onvermijdelijk ook een weerslag hebben op de dienstverlening van de lokale besturen en op de ontwikkeling van de lokale economie.”

Anderzijds rekt de lange voorbereidingscyclus de uitvoeringstijd van grote investeringen in materiële vaste activa, waardoor die pas later in de legislatuur plaatsvinden. Belangrijke investeringsprojecten moeten eerst op de gemeenteraad overlegd en goedgekeurd worden en vergen ook daarna meestal nog een lange praktische voorbereiding: het project moet goed afgebakend worden, er moeten voorbereidende studies uitgevoerd worden, prijs- en offerteaanvragen zijn nodig, er moet voldoende en gepaste financiering gezocht worden enz. Pas daarna kunnen de investeringen effectief van start gaan en uitgevoerd worden.

Omdat ook de lokale besturen wegens het onzekere economische klimaat en de daaruit voortvloeiende saneringsmaatregelen meer voorzichtigheid aan de dag hebben gelegd, is de vertrouwde cyclus in de bestuursperiode 2007-2012 minder uitgesproken. Dat blijkt ook uit de volgende grafiek.

⁸ GOEMINNE S. en SMOLDERS C., “Politics and Public Infrastructure Investment in Local Governments: Empirical Evidence from Flemish Municipalities (1996-2009)”, in Local Government Studies, 2013

De onderstaande tabel geeft een meer gedetailleerd inzicht in de aard van de investeringen van de Vlaamse gemeenten voor de periode 2007-2012⁹.

Tabel 3

Omschrijving	2007	2008	2009	2010	2011 (extrapolatie)	2011 (extrapolatie)
Immateriële vaste activa	36.872.851	36.387.920	47.706.077	46.110.315	48.467.564	45.343.096
Materiële vaste activa	1.174.868.499	1.184.552.960	1.223.035.887	1.228.079.165	1.358.034.762	1.539.142.750
1. Terreinen en gebouwen	534.478.929	539.774.476	570.119.334	574.443.896	597.059.282	694.837.018
2. Wegen en overige infrastructuur	477.385.228	450.145.252	428.576.106	460.296.307	536.542.252	647.706.365
3. Roerende goederen	136.111.323	155.975.722	181.708.920	167.580.313	160.153.506	172.820.237
4. Leasing en soortgelijke rechten	17.778.840	26.889.103	28.430.723	8.085.877	44.780.901	9.370.077
5. Erfgoed	2.892.755	2.840.784	2.560.447	3.906.572	5.045.417	4.100.025
6. Overige materiële vaste activa	6.221.423	8.927.623	11.640.355	13.766.200	14.453.405	10.309.029
Financiële vaste activa	81.274.432	92.426.392	546.870.617	461.297.927	674.515.932	79.341.467
Toegestane investeringssubsidies	178.563.851	186.199.023	186.029.224	246.409.092	229.698.876	220.549.972
Totaal investeringsuitgaven	1.471.579.633	1.499.566.295	2.003.641.804	1.981.896.498	2.310.717.135	1.884.377.285
Totaal uitgaven	8.983.129.804	9.583.893.550	10.330.419.091	10.443.465.047	10.902.769.348	10.973.027.204
Aandeel investeringsuitgaven in totale uitgaven	16,4%	15,6%	19,4%	19,0%	21,2%	17,2%

⁹ Voor de boekjaren 2011 en 2012 betreft het een extrapolatie op basis van respectievelijk 304 en 297 digitale jaarrekeningen waarover het Agentschap voor Binnenlands Bestuur beschikte in februari 2014. Ook voor de volgende tabellen werd dezelfde methode gehanteerd.

De Vlaamse gemeenten investeren vooral in materiële vaste activa (1,54 miljard euro in 2012). Daarnaast gaven ze in 2012 ook voor meer dan 220 miljoen investeringssubsidies aan derden (verbonden besturen zoals OCMW's, politiezones, besturen voor de eredienst en andere derden). Binnen de groep van de materiële vaste activa, situeert het zwaartepunt zich bij de terreinen en gebouwen (695 miljoen euro) en bij de wegen (648 miljoen euro).

Uit de balansen van de gemeentebesturen kunnen we ook afleiden dat de lokale overheden minder in nieuwe uitrustingsprojecten investeren, dan wel in de herinrichting en renovatie van bestaand patrimonium.

Om een idee te krijgen van het belang van het gemeentelijke patrimonium, volstaat een blik op de gemeentebalansen. De (historische) gebouwen en bezittingen van de gemeenten vormen samen met het wegennet de kern van de vaste activa. Zowat 85% van de totale activa bestaat uit vaste activa, waarvan een kleine 70% uit materiële vaste activa, voornamelijk gebouwen, terreinen, collectieve voorzieningen en het wegennet. Het gemeentelijk patrimonium bestond eind 2012 voor 40,6% uit gebouwen en terreinen, voor 20,8% uit wegen en voor 3,3% uit erfgoed.

Deze activa, met een levensduur tussen 5 en 30 jaar, vergen regelmatige investeringen om ze in stand te houden, te vernieuwen, te moderniseren of te conformeren aan nieuwe normen.

Tabel 4

	2009	2010	2011(extrapolatie)	2012 (extrapolatie)
Balanstotaal	34.898.928.001	35.457.543.687	35.974.617.217	36.399.461.596
Nettoactief	26.084.103.893	27.052.118.547	27.083.815.467	27.238.510.833
Vaste Activa	83,0%	83,3%	83%	84,8%
Financiële Vaste Activa	12,6%	13,7%	14,6%	14,7%
Materiële Vaste Activa	69,8%	69,0%	67,8%	69,4%
MVA - Terreinen en gebouwen	39,7%	39,4%	40%	40,6%
MVA - Wegen en overige infrastructuur	20,3%	19,9%	20%	20,8%
MVA - Roerende goederen	1,7%	1,8%	1,8%	1,8%
MVA - Leasing	1,5%	1,4%	1,5%	1,4%
MVA - Erfgoed	5,0%	4,9%	3,3%	3,3%
MVA - Overige materiële vaste activa	1,6%	1,6%	1,3%	1,4%
Immateriële Vaste Activa	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%
Materiële Vaste Activa / Nettoactief	93,5%	90,4%	90%	92,7%

In principe beslissen de lokale besturen volledig autonoom waarin ze investeren. Welbepaalde investeringen moeten de lokale besturen echter verplicht uitvoeren. Zo wordt de uitbouw van het rioleringsnet door Europa verplicht in het kader van de waterzuivering. Vooral de landelijke gemeenten zullen op dat gebied tegen 2027 nog een aanzienlijke inspanning moeten leveren.

Voor het overige zijn investeringen in principe facultatieve uitgaven, al moet dat met een flinke korrel zout genomen worden. Onderinvesteringen in het bestaande gemeentelijk patrimonium, uit besparingsnood of omdat andere beleidsprioriteiten voorrang krijgen, zijn niet zo zeer vrijblijvend. Dergelijke onderinvesteringen draaien immers uit op een waardevermindering van het goed, en dus een 'verborgen' schuld.

Economisch onderzoek toont bovendien aan dat investeren in een goede infrastructuur, in het bijzonder het vervoer- en communicatienetwerk, cruciaal is voor de aantrekkelijkheid van de Belgische economie. Investeringen in de basisinfrastructuur leveren onze gemeenten vanzelf een concurrentiebonus.

Financiering van lokale overheidsinvesteringen

Om hun investeringsplannen te realiseren, kunnen de lokale overheden verschillende financieringsbronnen aanboren. Zij maken daarbij ofwel gebruik van eigen vermogen, ofwel van vreemd vermogen.

De hieronder weergegeven cijfers schetsen de verhouding tussen de verschillende financieringsbronnen voor de Vlaamse gemeenten. Andere lokale overheden zijn niet in de analyse opgenomen wegens gebrek aan (gedigitaliseerde) informatie.

Uit de balansgegevens voor de Vlaamse gemeenten voor het boekjaar 2012 blijkt dat het eigen vermogen 74,8% van het totaal vermogen bedraagt. De financiële schulden maken minder dan een kwart van het totale vermogen uit.

Tabel 5

	2009	2010	2011(extrapolatie)	2012(extrapolatie)
Nettoactief / balanstotaal	74,7%	76,3%	75,3%	74,8%
Financiële schulden / balanstotaal	20,4%	20,9%	21,3%	22%
Financiële schulden op KT / balanstotaal	0,1%	0,2%	0,1%	0,2%
Financiële schulden op LT die binnen het jaar vervallen / balanstotaal	1,6%	1,7%	1,7%	1,9%
Financiële schulden op LT / balanstotaal	18,7%	19,0%	19,5%	19,9%

Dit wijst op een sterke financiële onafhankelijkheid van de Vlaamse gemeenten. De situatie verschilt echter van bestuur tot bestuur.

Zelffinancieringsvermogen

Lokale besturen kunnen hun spaartegoed aanspreken: geld dat ze staan hebben in reservefondsen of dat ze meteen bestemmen uit het positief resultaat van het boekjaar.

Uit de onderstaande tabel (tabel 6) blijkt dat de gemeenten in 2012 32,5% van hun investeringen financierden vanuit hun reserves. Daarnaast gebruikten ze de ontvangsten uit desinvesteringen (verkopen) van patrimonium zoals terreinen, gebouwen, duurzame roerende goederen en financiële vaste activa (15,4%), leningen (41,6%) en investeringssubsidies (10,5%). Opvallend is dat de gemeenten hun investeringsuitgaven in toenemende mate financieren vanuit hun reserves en door nieuwe leningen en in mindere mate door desinvesteringen en investeringssubsidies.

Tabel 6

	2009	2010	2011(extrapolatie)	2012 (extrapolatie)
Totaal investeringsuitgaven	2.003.641.804	1.981.896.498	2.310.717.135	1.884.377.285
Op te nemen leningen	636.882.802	734.837.772	852.750.913	784.623.080
Desinvesteringen MVA	539.360.049	546.511.672	402.274.827	249.958.165
Desinvesteringen FVA	52.321.771	9.578.458	431.931.205	39.492.334
Ontvangen investeringssubsidies	274.988.432	220.589.771	268.665.486	197.838.314
Totaal financiering andere dan reserves	1.503.553.056	1.511.517.675	1.955.622.431	1.271.911.892
Financiering andere dan reserves/ Investeringsuitgaven	75,0%	76,3%	84,6%	67,5%
Financiering m.b.v. reserves / Investeringsuitgaven	25,0%	23,7%	15,4%	32,5%
Nieuwe leningen / Investeringsuitgaven	31,8%	37,1%	36,9%	41,6%
Desinvesteringen / Investeringsuitgaven	29,5%	28,1%	36,1%	15,4%
Investeringsubsidies / Investeringsuitgaven	13,7%	11,1%	11,6%	10,5%

Kapitaalsubsidies

Kapitaalsubsidies, vooral vanwege gewesten en gemeenschappen, zijn een belangrijke steun voor investerende lokale besturen.

Het kapitaalsubsidiebeleid verschilt naargelang het gewest. In Vlaanderen is de laatste jaren de trend ingezet om minder 'specifiek' te gaan subsidiëren en daarentegen méér in te zetten op middelen voor algemeen beleid. Die tendens kadert in de verzelfstandiging van de lokale besturen. Zo werd het vroegere investeringsfonds in 2003 geïntegreerd in het Gemeentefonds. Iedere gemeente beslist sindsdien individueel welk aandeel van deze middelen van het exploitatiebudget naar het investeringsbudget overgeheveld worden ter financiering van investeringen.

Dat neemt niet weg dat er nog steeds specifieke subsidies worden toegekend voor onder meer de financiering van de rioleringsinfrastructuur en voor de restauratie van beschermde gebouwen, en dat de Vlaamse overheid nog steeds in zekere mate haar stempel drukt door het formuleren van eigen beleidsprioriteiten in het kader van het Stedenfonds, het Plattelandsfonds en diverse subsidie-enveloppes met bijbehorende trekkingsrechten in domeinen als cultuur, sport, jeugd en sociale economie.

“In Vlaanderen is de trend ingezet om minder ‘specifiek’ te gaan subsidiëren en méér in te zetten op middelen voor algemeen beleid.”

Uit tabel 6 blijkt dat in 2012 10,5% van de gemeentelijke investeringen in Vlaanderen bekostigd werden met kapitaaltoelagen. Dat percentage daalt in de ontvangsten van de lokale besturen.

Leningen bij financieringsinstellingen

In België financierden de lokale besturen in 2011 iets meer dan 40% van hun investeringen via leningen bij financieringsinstellingen. Uit tabel 6 blijkt dat dat aandeel voor de Vlaamse gemeenten ligt op ongeveer 37%.

Het voordeel van een lening bestaat erin dat de betaling van de investering wordt gespreid in de tijd. Zonder de mogelijkheid om te gaan lenen, zouden we grote schommelingen vaststellen in de belastingdruk op de lokale belastingplichtigen, aangezien een (geplande) investering als één grote kost zou wegen op het begrotingsjaar.

“In België financierden de lokale besturen in 2011 iets meer dan 40% van hun investeringen via leningen bij financieringsinstellingen.”

Een spreiding van de investeringskost over de volledige levensduur van het investeringsgoed is dan ook een positieve en logische zaak aangezien de gedane investeringen de inwoners in principe ook jarenlang ten goede komen. Dat betekent echter niet noodzakelijk dat die spreiding in de praktijk altijd even evenwichtig verloopt. Banken bieden de lokale besturen verschillende formules om de leninglast te spreiden volgens de draagkracht en de vraag van de besturen in kwestie. Bekende voorbeelden van dergelijke formules zijn de bulletlening, waarbij het geleende bedrag en soms zelfs het geleende bedrag én de intresten pas terug aan de bank verschuldigd zijn op het einde van de leningstermijn, en de gelijkaardige ballonleningen, die aan het eind van de leningstermijn dikwijls uitdraaien op een nieuwe lening tot herfinanciering van de oude lening.

De huidige historisch lage langetermijnrente is een gunstige factor voor de financiering van de lokale besturen. De hervormingen die zich ten gevolge van de economische en financiële crisis aankondigen in de bankensector (o.m. Basel III met strengere banktoezicht en strengere normen voor risicobeheersing) zouden in de toekomst echter wel een negatieve invloed kunnen hebben op de financieringsmogelijkheden van de lokale besturen. Tabel 7 geeft een meer gedetailleerd inzicht in de aflossingen en intresten van gemeentebesturen.

Tabel 7

	2009	2010	2011 (extrapolatie)	2012 (extrapolatie)
Totaal Uitgaven	10.330.419.091	10.443.465.047	10.902.769.348	10.973.027.204
Aflossingen financiële schulden	620.095.000	601.798.065	673.498.678	674.837.902
Vervroegde aflossingen financiële schulden	47.167.517	24.509.628	52.700.881	15.282.841
Periodieke aflossingen financiële schulden	572.927.484	577.288.437	620.797.797	659.555.061
Intresten	324.743.910	296.180.316	291.277.498	295.641.383
Aflossingen financiële schulden / Totale Uitgaven	6,0%	5,8%	6,2%	6,1%
Periodieke aflossingen / aflossingen	92,4%	95,9%	92,2%	97,7%
Vervroegde aflossingen / aflossingen	7,6%	4,1%	7,8%	2,3%
Interessen / Totale Uitgaven	3,1%	2,8%	2,7%	2,7%
Leningslasten (intresten + aflossingen)	944.838.910	897.978.381	964.776.177	970.479.284
Leningslasten / Totale Uitgaven	9,1%	8,6%	8,8%	8,8%

Alternatieve financieringspistes

Naast de klassieke, vertrouwde financieringswijzen, zoeken en hanteren de lokale besturen ook meer alternatieve financieringspistes. Zowel thesauriematig als boekhoudkundig kunnen alternatieve financieringsformules voordelen bieden voor een lokaal bestuur.

We geven hieronder een beknopt overzicht van een aantal veel voorkomende formules:

- obligatie-uitgiften: leenformules waarin de lokale overheid een beroep doet op het spaargeld van particulieren en die ofwel tussentijds afgelost worden ofwel éénmalig afgelost worden op een vooraf vastgelegde eindvervaldag (type bulletlening). De cijfers in de onderstaande tabel bewijzen het huidige belang van die financieringspiste voor de Vlaamse gemeenten;
- leasingformules: operationele of financiële leases waarbij risico's (en voordelen) verdeeld worden over de partijen. Dergelijke formules zijn al geruime tijd een aantrekkelijke financieringsmodule bij lokale besturen;
- publiek-private samenwerkingsvormen: alle mogelijke samenwerkingsvormen tussen de overheid en private partners bij de uitvoering van projecten, waarin alle partijen als gelijken participeren via de inzet van hun eigen specifieke (gespecialiseerde) vaardigheden en mogelijkheden. De term 'publiek-private samenwerking' (PPS) dekt geen juridische kwalificatie an sich, maar betreft een verzamelterm van tal van juridische constructies met als enige voorwaarde de nauwe samenwerking tussen overheid en privé.

Al deze formules hebben als voordeel dat ze specifieke behoeften op maat van het lokale bestuur in kwestie kunnen invullen. Ze maken het mogelijk om te puzzelen met parameters als kosten, risico's, beheer van de eigendom en van de uitrusting, terugbetalingsmodaliteiten enz.

Als punt van kritiek wordt soms opgeworpen dat de overheid met dergelijke constructies wel langetermijnverbintenissen aangaat, maar die niet als dusdanig in de planning, budgettering en rapportering tot uiting brengt en zo haar budgettaire verplichtingen op lange termijn verbloemt.

Tabel 8 geeft een meer gedetailleerd inzicht in de mate waarin de Vlaamse gemeentebesturen nieuwe financieringen zijn aangegaan in de periode 2009-2012.

Tabel 8

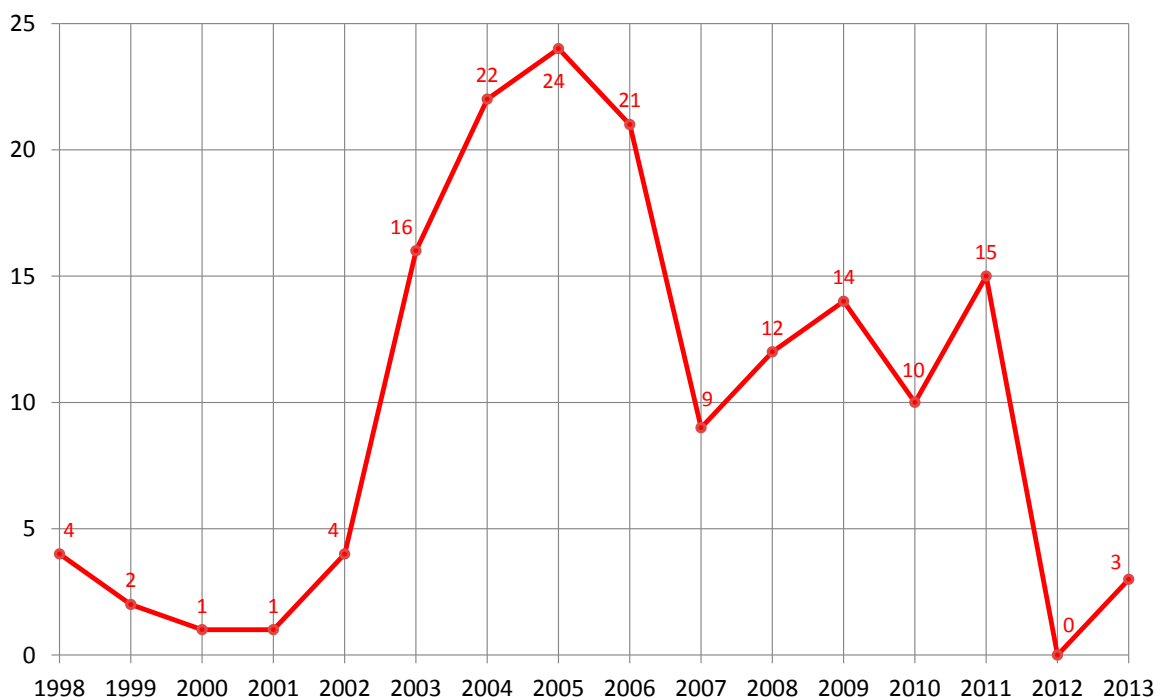
Ontvangsten uit nieuw aangegane financieringen		2009	2010	2011(extrapolatie)	2012(extrapolatie)
Obligatieleningen	Obligatieleningen aangegaan door het bestuur en ten laste van het bestuur	6.474.031	4.167.057	6.003.589	37.438.886
Leasingschulden en soortgelijke schulden	Leasingschulden en soortgelijke schulden aangegaan door het bestuur en ten laste van het bestuur	38.097.198	8.491.152	43.903.466	14.807.176
Schulden aan kredietinstellingen	Schulden aan kredietinstellingen aangegaan door het bestuur en ten laste van het bestuur	542.377.503	677.636.417	772.783.418	702.724.315
	Schulden aan kredietinstellingen aangegaan door het bestuur en terugbetaald door derden	49.934.070	44.543.146	30.060.441	29.328.328
Totaal nieuwe schulden bij kredietinstellingen, leasinggevers en particulieren		636.882.802	734.837.772	852.750.913	784.298.705

Ten slotte moeten we ook wijzen op het feit dat een deel van de gemeentelijke investeringen niet langer door het gemeentebestuur zelf uitgevoerd worden, maar door autonome gemeentebedrijven (AGB's).

“Autonome gemeentebedrijven nemen deel van investeringsprojecten van gemeenten over.”

Sinds 2005 telt Vlaanderen een opstoot van autonome gemeentebedrijven. Reden was de invoering van het Gemeentedecreet, dat vanaf 2005 het toepassingsgebied van de autonome gemeentebedrijven verruimde: onder de nieuwe regelgeving moeten de autonome gemeentebedrijven zich niet langer beperken tot industriële en commerciële activiteiten, maar kan gelijk welke taak van gemeentelijk belang aan een AGB opgedragen worden. Eind 2012 telde Vlaanderen 158 autonome gemeentebedrijven¹⁰.

Nieuwe autonome gemeentebedrijven

¹⁰ Een AGB kan niet worden opgericht in de periode van twaalf maanden voorafgaand aan de nieuwe samenstelling van de gemeenteraad (artikel 227 Gemeentedecreet). In 2012 konden dus geen nieuwe AGB's worden opgericht.

De autonome gemeentebedrijven nemen een deel van de investeringsprojecten van de gemeenten over. Dat is niet verwonderlijk aangezien het AGB een aantal niet onaanzienlijke troeven kan uitspelen: het bezit een eigen vermogen, het beschikt over de mogelijkheid om zelfstandig overeenkomsten te sluiten (weliswaar conform de overheidsopdrachtenregelgeving), het kan in rechte optreden, het beschikt over het recht om te onteigenen (weliswaar uitsluitend in het gemeentelijk belang) en het kan BTW recupereren.

Op dit moment beschikt het Agentschap voor Binnenlands Bestuur niet over accurate financiële gegevens voor de autonome gemeentebedrijven. Met de toepassing van de beleids- en beheerscyclus (BBC) en de daaraan gekoppelde digitale rapportering zal daaraan verholpen worden.

Besluit

Het belang van het lokale investeringsbeleid staat buiten kijf. Dat bewijzen de uitgavencijfers, die de lokale overheden globaal aanduiden als de belangrijkste overheidsinvesteerders binnen de Europese lidstaten. Daarnaast dragen de lokale overheden ook een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid in de beleidskeuzes die ze in het kader van hun investeringsbeleid maken.

De statistieken tonen aan dat de lokale investeringen zich in belangrijke mate richten naar de sectoren ruimtelijke ordening, zorg en opvang, cultuur en vrije tijd en natuur en milieu.

De financiering van de lokale besturen wordt ongetwijfeld beïnvloed door de financieel-economische crisis, maar dit veroorzaakt vooralsnog geen schulden crisis bij de lokale besturen. Gemeenten die voldoende bestuurskracht hebben zullen ook in moeilijker tijden voldoende kunnen blijven investeren.

Mandatendatabank: oproep

In 2013 werd de nieuwe databank personeel en mandaten lokale en provinciale besturen gelanceerd.

Een jaar na de lancering merken we dat quasi alle gemeenten, districten, OCMW's en provincies de databank hebben ingevuld. De ingevulde gegevens zijn echter niet statisch. Het is belangrijk dat ook de wijzigingen worden bijgehouden, en dat gegevens die ontbreken worden aangevuld.

We lanceren bij deze graag een oproep om in elk bestuur te gaan kijken naar de databank, en daar waar nodig gegevens aan te vullen of bij te werken.

U vindt de mandatendatabank terug op binnenland.vlaanderen.be/mandatendatabank. Daar staan ook de handleiding voor aanmelden en registratie en richtlijnen bij het invullen van de gegevens.

Bijkomende vragen kunt u stellen via mandaten@vlaanderen.be.

Ter informatie: de databank vindt haar juridische grondslag in artikelen 74bis en 274, § 5, van het Gemeentedecreet, artikel 72bis van het Provinciedecreet van 9 december 2005 en artikel 73/1 van het decreet van 19 december 2008 betreffende de organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn. De uitvoering wordt geregeld door het besluit van de Vlaamse Regering tot nadere uitvoering van de mandatendatabank (18/01/2013).

Hoe gevoelig is een lokaal bestuur voor schommelingen in de wereldeconomie?

Treft de internationale crisis de lokale financiën even hard en even snel als die van de hogere overheidsniveaus en van de economie van een land in het algemeen?

Op zoek naar antwoorden werpt dit artikel eerst een blik op de evolutie van de lokale financiën in een aantal Europese landen in de periode 2007-2012 om vervolgens in te zoomen op de Belgische lokale sector.

Een internationale blik

Sinds september 2008, met de val van Lehman-Brothers, verkeert de wereld permanent in een economische crisis. Al zijn er bijzonder grote verschillen tussen de landen. Zo groeide het BBP van China in de periode 2008-2012 met meer dan 60% terwijl dat van Griekenland kromp met 17%.

Hoewel de verschillende Belgische overheden allemaal de broeksriem aanhaalden, bleef België als geheel grotendeels gespaard. Het BBP steeg over de periode 2008-2012 zelfs met 8% tot 376 miljard euro.

Voor de bespreking van de evolutie van de lokale financiën beperken we ons tot 6 landen (Griekenland, Ierland, Spanje, Frankrijk, België en Duitsland) die min of meer representatief zijn voor de diversiteit waarmee de Europese landen zich door de crisis heen werken.

We maken daarbij gebruik van de OESO-Cijfers¹.

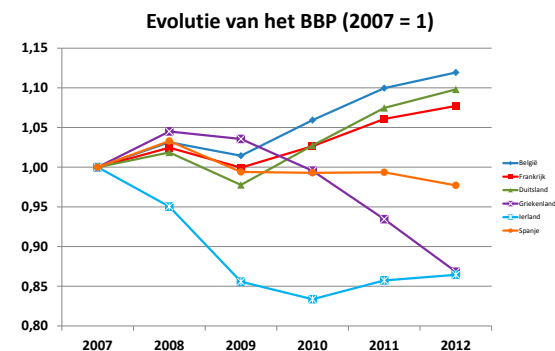
Bij onze vergelijking (2007-2012) komen volgende onderwerpen aan bod:

- de evolutie van het BBP
- de evolutie van de ontvangsten in de lokale sector
- de evolutie van de uitgaven in de lokale sector.

Om vergelijkingen over de landen heen mogelijk te maken stellen we de index voor het startjaar 2007 steeds gelijk aan 1. De

waarde voor de volgende jaren zetten we hier verhoudingsgewijze tegen af. De evoluties zijn steeds uitgedrukt in lopende prijzen.

Evolutie Bruto Binnenlands Product (BBP)

We merken onmiddellijk op dat er zowel gelijkenissen als verschillen zijn in de evolutie van het BBP van de 6 vernoemde landen. In alle landen ging het BBP er in het crisisjaar 2009 op achteruit.

Vanaf 2010 zijn er grote verschillen waar te nemen. De oude kernlanden van Europa (België, Frankrijk en Duitsland) vonden vanaf 2010 terug aanknopingspunten met de, weliswaar bescheiden, groei. België komt er het sterkst uit met een groei van 12% over de beschouwde periode.

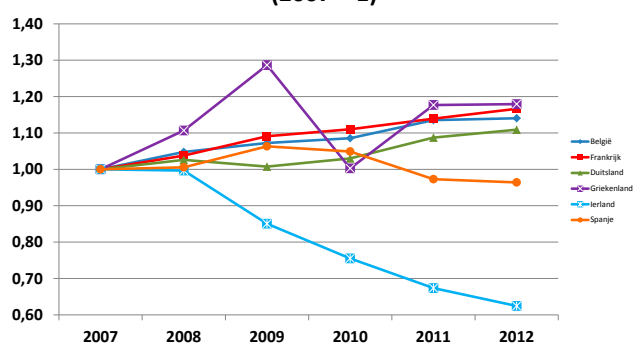
Ierland kende de sterkste val, tot -17% einde 2010, waarna een herstel van 3% volgde. Het Griekse BBP bleef in 2009 relatief sta-

¹ <http://stats.oecd.org/>, GDP & Government deficit/surplus, revenue, expenditure and main aggregates, sectoren GS13 (Totale Overheid) en GS1313 (Lokale Overheid)

biel om dan vanaf 2010, in 3 jaar tijd, 17% naar beneden te donderen. Spanje kende vanaf 2010 een gestage lichte daling om in 2012 2% lager te eindigen dan in 2007.

Evolutie ontvangsten lokale overheden

Evolutie ontvangsten lokale overheden (2007 = 1)

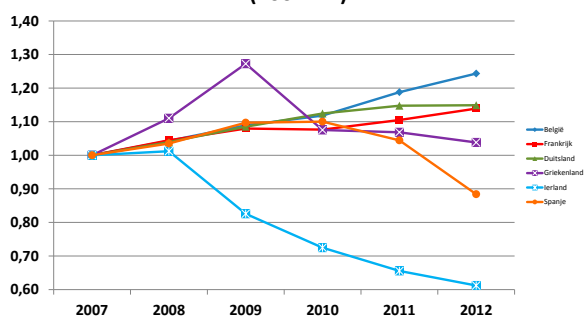

De evolutie van de ontvangsten bij de lokale overheden wijkt geregeld af van de evolutie van het BBP. Alleen in Duitsland dalen de lokale ontvangsten in hetzelfde jaar (2009) als het BBP. In Frankrijk en België zijn de ontvangsten steeds blijven stijgen. Het snelle herstel van het BBP in die 2 landen is hier vermoedelijk niet vreemd aan. In Griekenland, Spanje en Ierland zet de daling zich met een jaar vertraging in.

De ontvangsten van de Griekse lokale besturen blijken zeer volatiel. En hoewel het Griekse BBP vanaf 2010 in vrije val is, blijven de lokale ontvangsten er op peil. In Ierland wordt de lokale sector wél zeer hard getroffen, met een daling van de ontvangsten van 40% in 5 jaar.

Evolutive uitgaven

Evolutive uitgaven lokale overheden (2007 = 1)

Bij de uitgaven van de lokale overheden stellen we heel uitéénlopende evoluties vast. Bij de Belgische lokale overheden zien

we een uitgesproken stijging (+24%), die ruim meer is dan in Duitsland (+15%) en Frankrijk (+14%).

Wat Ierland betreft zien we een gelijkaardige evolutie als bij de ontvangsten. Inkomsten en uitgaven dalen er tegelijk, dit in tegenstelling tot Spanje waar de daling in de uitgaven zich pas een jaar later inzet. De daling is dan wel een stuk sterker.

In 2 jaar tijd (2011 en 2012) verminderden de uitgaven bij de Spaanse lokale besturen met 22%. Bij de Griekse lokale besturen gaat het in de periode 2010-2012 over een daling van 23%, al moet hierbij vermeld worden dat de uitgaven daar tussen 2007 en 2009 met 27% stegen. Gecombineerd met de evolutie van de ontvangsten realiseert de Griekse lokale sector nu overschotten.

Het zou interessant zijn om hier eens achter de cijfers te gaan kijken. Een kwalitatieve analyse valt echter buiten de scope van dit artikel.

Mogelijk speelt de grootte van de sector een rol. Hoe kleiner de sector (OESO-indeling), des te gevoeliger de macro-economische cijfers kunnen zijn voor evoluties bij één specifiek lokaal bestuur.

Uit de tabel hieronder blijkt dat de "lokale" sector in Frankrijk relatief gezien bijna 4 keer zo groot is als die in Griekenland.

	Uitgaven lokale sector/BBP
België	7.3%
Frankrijk	11.9%
Duitsland	7.6%
Griekenland	3.2%
Ierland	5.2%
Spanje	6.0%

In Griekenland, dat de grootste schommelingen kent, is de lokale sector (relatief gesproken) ook effectief het kleinst.

De Belgische lokale sector

De lokale overheidssector in België wordt gevormd door de Belgische gemeenten, OCMW's, provincies, lokale politiezones, de Brusselse agglomeratie en alle andere lokale entiteiten die geen marktproducenten zijn.

Bij de bespreking van de Belgische lokale sector beginnen we met een korte bespreking van de omvang. Vervolgens gaan we dieper in op de situatie bij de Vlaamse gemeenten. Vertrek-

punt zijn de cijfers uit de gemeenterekeningen 2010, het laatste jaar dat iedereen nog de Nieuwe Gemeentelijke Boekhouding (NGB) toepaste. We bekijken de gevoeligheid van hun verschillende inkomsten- en uitgavenbronnen.

Omvang Belgische lokale sector

De Belgische lokale sector is niet klein. De uitgaven van de lokale sector bedroegen in 2012 27,5 miljard euro. Wanneer we dat afzetten tegen het BBP (376 miljard euro), dan komen we (zoals reeds aangegeven in de tabel hierboven) uit op een aandeel van 7,3%.

Bekijken we het aandeel van de uitgaven van de Belgische lokale sector t.o.v. de totale uitgaven van alle Belgische overheden samen (207 miljard euro), dan bedraagt het aandeel al 13,3%.

Laten we de sociale zekerheid (83 miljard euro) buiten beschouwing dan komen we tot een aandeel in het eigenlijke overheidsapparaat (124 miljard euro) van 22,2%.

De lokale sector heeft een belangrijk aandeel in de totale overheidssector. Wanneer ons land door een zware crisis zou getroffen worden, is het onmogelijk om de lokale sector buiten schot te houden. Dat laat zich nu al voelen. Heel wat besturen hebben de broeksriem al hard moeten aanhalen.

Situatie Vlaamse gemeenten

De inkomstzijde bij de Vlaamse gemeenten

	Aandeel in de totale ontvangsten
Opcntiemen op de onroerende voorheffing (OOV)	17,8%
Gemeentefonds	17,1%
Aanvullende Personenbelasting (APB)	16,3%
Diverse subsidies (werking)	13,5%
Diverse ontvangsten	19,4%
Ontvangen investeringssubsidies	3,0%
Ontvangsten uit desinvesteringen	4,9%
Opgenomen leningen	8,1%

Wanneer een (lokaal) bestuur door een economische crisis moet besparen, is het schrappen van investeringen een mogelijke optie. Het is eenvoudig om te beslissen om een investering niet te doen. Of het wenselijk is, is iets anders. Bepaalde types inves-

teringen versnellen het economisch herstel nadien. Bovendien hebben de investeringen in de lokale sector een relatief hoog indirect effect en ondersteunen ze zo mee het BBP.

Wanneer een lokaal bestuur beslist om niet te investeren, vallen ook de daarbij horende ontvangsten al dan niet gedeeltelijk weg (investeringsubsidies, leningen en desinvesteringen). Wanneer investeringen toch doorgaan, moet rekening gehouden worden met een vermindering van een aantal van die ontvangsten.

Ook de hogere overheden hebben het moeilijk, waardoor een daling van de investeringssubsidies niet uit te sluiten valt. In crisistijden droogt de vraag naar gronden, gebouwen e.d. op waardoor de voorziene opbrengsten uit desinvesteringen sterk kunnen dalen.

Wat de leningen betreft, is er een afhankelijkheid van hoe de Europese overheden de crisis aanpakken. Evolueren we naar een stabiele, een inflatoire of een deflatoire omgeving? In het geval van een inflatoire omgeving groeit ook de leningskost, maar wordt het makkelijker om bestaande schulden af te lossen.

Wat de andere inkomstenbronnen betreft, kunnen we een onderscheid maken tussen de relatief conjunctuurongevoelige inkomstenbronnen (OOV), de conjunctuurgevoelige inkomstenbronnen (APB, lokale belastingen) en de dotaties van de hogere overheden (Gemeentefonds, diverse subsidies).

We mogen er, ruim gezien, van uitgaan dat de conjunctuurgevoelige inkomstenbronnen fel de impact voelen van een economische crisis, zij het soms met een jaar vertraging. Wat de subsidies van hogere overheden betreft, heeft de impact van een crisis vooral te maken met de duur van die crisis. Als er slechts één of twee "crisisjaren" zijn, kunnen deze bronnen stabiel blijven of zelfs licht stijgen (cf. het Gemeentefonds in de afgelopen jaren). Indien de crisis blijft duren, moet ook daar rekening gehouden worden met substantiële dalingen (cfr. het Provinciefonds).

Gemeenten hebben slechts voor een kleine 20% stabiele inkomstenbronnen. In een situatie zoals vandaag, waar ook de hogere overheden na een aantal magere jaren op hun tandvlees zitten, zou een bijkomende crisis dan ook onvermijdelijk een zware impact hebben op de inkomstzijde van de Vlaamse gemeenten.

De uitgavenzijde bij de Vlaamse gemeenten

	Aandeel in de totale uitgaven
Personeel	32.9%
Diverse werkingskosten	13.3%
Andere dotaties	8.6%
Dotatie OCMW	7.4%
Dotatie politiezone	7.0%
Intresten en aflossingen	9.1%
Investeringsubsidies aan derden	2.9%
Investeringen	12.1%
Vervroegde aflossingen en aankoop aandelen IGS	6.8%

Zoals besproken aan de inkomstenkant is het schrappen van investeringen een mogelijke manier om op korte termijn snel te besparen. Bij een aanhoudende crisis kan dat evenwel niet blijven duren, maar moet er naar structurele besparingen gezocht worden.

Dat is des te moeilijker omdat in crisistijden heel wat uitgaven de neiging hebben te stijgen. Zo zal, zelfs bij constant blijvende werkloosheidsregeling op federaal niveau, de dotatie aan het OCMW ongetwijfeld stijgen. Als de federale overheid de werkloosheidsvergoeding zou beperken in de tijd, zouden we een explosie van die uitgavenpost kennen. Heel wat mensen die dan hun werkloosheidsvergoeding verliezen, zullen dan immers een leefloon aanvragen. Ook de categorie intresten en aflossingen zal dan de hoogte ingaan.

Vandaar dat, in het geval van een bijkomende crisis, alle uitgavencategorieën tegen het licht zullen moeten worden gehouden.

Conclusie

Zowel Vlaanderen als de Vlaamse lokale sector hebben een aantal moeilijke jaren achter de rug.

Indien de crisis zou heropleven, zou dit (zoals hierboven werd aangetoond voor de gemeenten), bovenop de huidige reeds moeilijke situatie, ernstige gevolgen hebben voor zowel de financiën van Vlaanderen als die van de Vlaamse lokale sector. Gelet op het belang van de Vlaamse lokale sector in het totale overheidsapparaat is het logisch dat ook in de lokale sector, bijkomende besparingen gezocht worden.

Het spreekt voor zich dat naast de gemeenten ook andere lokale entiteiten (OCMW's, OCMW-verenigingen, AGB, APB, IGS...) in meerdere of mindere mate gevoelig zijn voor crisissen.

Uit de ervaringen bij de Europese crisislanden blijkt dat de lokale sector overall zwaar in de klappen heeft gedeeld. Meestal stroomt de crisis met een jaar vertraging door naar de lokale sector. Wanneer ook Vlaanderen hard zou worden getroffen door een heropleving van de crisis, is het van belang dat alle overheidsniveaus zo snel mogelijk hun verantwoordelijkheden opnemen.

Europese lokale besturen in beweging

Op 26 november 2013 vond in Straatsburg een congres plaats met als titel "decentralisation at a crossroads"¹. Tijdens dit congres werden onder meer de resultaten voorgesteld van een onderzoek naar de invloed van de economische crisis op de organisatie van de lokale besturen in Europa.² In dit artikel presenteren we de belangrijkste bevindingen.

Toegenomen hervormingsijver

Reeds in de laatste decennia van de vorige eeuw werden in heel wat landen territoriale hervormingen doorgevoerd. Bij veel van deze hervormingen gingen fusies van gemeenten gepaard met een gedeeltelijk terugtreden van de centrale overheden. Sinds het uitbreken van de economische crisis in 2008 echter, is er een nieuwe hervormingsgolf op gang gekomen. Deze hervormingen zijn er sterk op gericht de organisatie van de lokale overheden aan te passen aan de nieuwe budgettaire en operationele beperkingen die de crisis heeft voortgebracht.

In bijna alle Europese landen werden de afgelopen jaren hervormingen van het binnenlands bestuur doorgevoerd. De omvang en diepgang hiervan verschilt echter van land tot land, afhankelijk van de politieke cultuur en de plaats die lokale besturen innemen in de administratieve structuur van de verschillende landen. De effecten van de hervormingen op de lokale besturen zijn dan ook niet uniform.

Centralisatie en decentralisatie: twee zijden van dezelfde medaille?

Een aantal landen zoeken naar efficiëntiewinsten door een verder doorgedreven decentralisatie, terwijl andere landen vanuit diezelfde efficiëntiedrang opteren voor een (nieuwe) centralisering van bevoegdheden.

Twee landen die gekozen hebben voor een verdere decentralisering zijn het Verenigd Koninkrijk en Nederland. In beide landen zullen de lokale besturen in de toekomst over meer bevoegdheden beschikken op het vlak van gezondheidszorg en sociale zaken.

In Nederland zullen niet alle middelen die nu door het Rijk voor deze bevoegdheden uitgegeven worden, mee overgedragen worden aan de lokale besturen. Tijdens het congres in Straatsburg werd door de Nederlandse delegatie toegelicht dat het meer bepaald gaat om een reductie van ongeveer 30 procent ten aanzien van de huidige uitgaven. Het Rijk verantwoordt een dergelijke reductie onder meer vanuit de aanname dat uit een grotere burgers nabijheid ook een meer efficiënte uitoefening van bevoegdheden volgt (en dus een vermindering van de kosten). De Raad van Europese Gemeenten en Regio's (CMRE) loopt niet erg warm voor deze ontwikkelingen. Meer bepaald waarschuwt de CMRE dat het toekennen van bevoegdheden zonder dat hiervoor de nodige middelen worden voorzien, zal leiden tot een onhoudbare belasting van de lokale besturen en niet tot meer autonomie of beter lokaal bestuur.

In heel wat andere landen doet zich echter een omgekeerde evolutie voor. Met de bedoeling schaalvoordelen tot stand te brengen werd bijvoorbeeld zowel in Ierland als in Hongarije de waterdistributie opnieuw in handen genomen door centrale instanties. In Moldavië werden dan weer alle onderwijsbevoegdheden getransfereerd naar de centrale staat.

¹ Dit congres werd georganiseerd door Congres van Lokale en Regionale Overheden van Europa (een instantie binnen de Raad van Europa) en de Raad van Europese Gemeenten en Regio's (CMRE).

² Het gaat om een studie uitgevoerd door CMRE in 40 Europese landen: "Decentralisation at a crossroads - Territorial reforms in Europe in times of crisis", Oktober 2013.

Territoriale reorganisaties

Territoriale reorganisatie van de gemeenten³

In tal van landen worden maatregelen getroffen die kleinere gemeenten ertoe aanzetten of dwingen om bevoegdheden af te staan aan grotere entiteiten. In Frankrijk bijvoorbeeld worden de gemeenten verplicht om deel te nemen in een EPCI (Etablissement Public de Coopération Intercommunale). Deze nieuwe publieke entiteiten zullen onder meer fiscale bevoegdheden hebben. In Tsjechië zullen in de toekomst enkel de grotere gemeenten nog kunnen instaan voor het leveren van een hele reeks diensten. In Hongarije worden gemeenten dan weer verplicht om hun diensten te groeperen om zo in de kleinere gemeenten publieke infrastructuur te kunnen sluiten.

Het is duidelijk dat in de landen die het hardst getroffen werden door de crisis de bevoegdheden van de lokale besturen het meest onder druk komen te staan: zo zal in Spanje het financiële management van lokale overheden met minder dan 20.000 inwoners worden overgenomen door de provinciale autoriteiten indien de regels aangaande het beperken van de publieke schuld niet gerespecteerd worden.

De hierboven beschreven reorganisaties laten de gebiedsomschrijving van de gemeenten ongemoeid. Er zijn de afgelopen jaren in verschillende landen echter ook pogingen ondernomen om fusies van lokale overheden tot stand te brengen. Vaak werden gemeenten met financiële of politieke incentives warm gemaakt om op de kar te springen. Dit was onder meer het geval in Zwitserland, Oekraïne en de nieuwe Duitse Länder.

Toch laten niet alle landen de lokale overheden een keuze. Hierbij springen twee vroege slachtoffers van de economische crisis in het oog: Griekenland en Ierland. In Griekenland werd de zogenaamde "Kallikrates-hervorming" gedwongen doorgevoerd. Deze hervorming heeft het binnenlandse bestuurlijke landschap grondig hertekend en het aantal gemeenten van 1034 tot 325 gereduceerd. In Ierland is ervoor gekozen om gemeenten op te heffen en te laten opgaan in de "counties" vanaf 2014. Op die manier wordt het aantal lokale besturen op het laagste niveau verminderd van 114 tot 31.

Focus op regio's en steden

Doorheen heel Europa kan een trend vastgesteld worden waarbij het regionale niveau wordt versterkt (of in sommige gevallen voor het eerst in het leven geroepen). De betekenis van de term "regio" moet hierbij vanzelfsprekend niet verward worden met de betekenis die hieraan in de Belgische institutionele context wordt toegekend (cf. Gewest). Het gaat meer in het algemeen

om een bestuursniveau dat tussen de gemeenten en de centrale overheid staat en dus een intermediaire positie inneemt.

In Roemenië bijvoorbeeld worden de acht "statistische regio's" die het land rijk is, getransformeerd in volwaardige regionale overheden. Deze statistische regio's waren voorheen louter gebiedsindelingen die gehanteerd werden door de Roemeense Nationale Commissie voor Statistiek. Aan de nieuwe volwaardige regionale overheden zullen bevoegdheden van de lokale overheden getransfereerd worden. Daarnaast zullen de regionale overheden instaan voor een meer efficiënt beheer van de Europese cohesiemiddelen.

Samen met een versterking van de regio's, is er ook een evolutie naar een grotere "metropolisering" merkbaar. Er wordt in verschillende landen gezocht naar nieuwe bestuursorganisaties, die afgestemd zijn op de specifieke situatie van de grote steden. In Italië werd om die reden de "città metropolitana" geïntroduceerd. Tijdens het congres in Straatsburg werd door de Italiaanse afvaardiging toegelicht dat de betreffende wetgeving een overdracht van bevoegdheden zal inhouden van het provinciale niveau aan deze nieuwe metropolitane entiteiten. Op die manier zou de beslissingsmacht dichterbij de burgers gebracht worden terwijl toch een voldoende grote schaal en capaciteit behouden blijft om in te spelen op de noden van een grootstedelijke gemeenschap. De "città metropolitana" zou ingevoerd worden met ingang van 1 januari 2014.

In Frankrijk heeft zich een gelijkaardige institutionele evolutie voorgedaan met betrekking tot de stad Lyon. Een politiek akkoord tussen de lokale politieke partijen is daar geresulteerd in de creatie van een "métropole" die op het grondgebied van Lyon en de omliggende regio taken zal opnemen die voorheen werden uitgeoefend door het "département".

Financiële druk

In zowat alle Europese landen heeft de crisis geleid tot een vermindering van de beschikbare middelen voor lokale besturen. Hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen. Een eerste oorzaak is het feit dat in tal van landen de financiële transfers van de centrale overheden zijn bevroren of ingekort. In Bulgarije bijvoorbeeld, werden de fondsen voor de lokale besturen reeds in 2009 bevroren. In Frankrijk wordt voor 2014 een besparing van 1,5 miljard euro verwacht. Een tweede oorzaak is te vinden in de verminderde inkomsten uit belastingen.

Lokale besturen in Engeland zijn als gevolg van deze evoluties in een bijzonder lastige situatie verzeild geraakt. Enerzijds zijn de financiële transfers vanuit Londen sinds het begin van de financi-

³ Met het begrip "gemeente" worden hier de entiteiten bedoeld die zich op het laagste niveau van de bestuursstructuur van een land bevinden.

ele crisis met gemiddeld 33 procent gedaald. Anderzijds hebben zij als gevolg van de Localism Act van 2011 te maken met een omvangrijker takenpakket. Deze situatie heeft geleid tot een groot aantal rationaliseringen in het personeelsbestand van de lokale besturen en het verhogen van de lokale belastingen (40 procent van de lokale overheden verhoogde de belastingen in 2013).

Een reductie van het personeelsbestand van de lokale besturen kan overigens vastgesteld worden in drie kwart van de Europese landen. Daarnaast wordt in veel landen ingezet op het reorganiseren van de dienstverlening en het verhogen van de interne efficiëntie. Een derde optie bestaat in het afstoten van gemeentelijke diensten en infrastructuur. In het Verenigd Koninkrijk worden bijvoorbeeld vrijwilligers aangespoord om het beheer van (voorheen) gemeentelijke bibliotheken over te nemen.

Een ander effect van de besparingsgolf is de vermindering van de vergoedingen voor lokale mandatarissen (soms gepaard met het verminderen van het aantal mandatarissen als zodanig). Vaak is de beweegreden daarvoor te vinden in het geven van "het goede voorbeeld".

Conclusie

De zoektocht naar efficiëntiewinsten en schaalvoordelen doet heel wat Europese lokale besturen van aanschijn veranderen. De manier waarop deze veranderingen vorm worden gegeven verschilt echter van land tot land. Telkens gaat het om een evenwichtsoefening tussen het vrijwaren van het burgerschap en democratische karakter van de lokale besturen enerzijds en de noodwendigheden van een rationeel gebruik van middelen anderzijds. Beide doelstellingen zijn niet noodzakelijk tegenstrijdig. De CMRE wijst in dit verband op het belang van het betrekken van de lokale overheden bij de hervormingsplannen om tot evenwichtige oplossingen te komen. Nu zowat alle Europese landen zich voor gelijkaardige uitdagingen geplaatst zien, is het overigens meer dan ooit nodig en nuttig om ook bij elkaar te rade te gaan.

Trefdag Kind in de Stad: over kindvriendelijke en duurzame steden

Op 4 februari 2014 organiseerde het team Stedenbeleid van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur de trefdag Kind in de Stad. Tijdens dit evenement werd bekeken hoe stedelijke actoren werk kunnen maken van een kindvriendelijke stad en hoe dat tegelijk bijdraagt tot de leefbaarheid van die stad en wat dat met zich meebrengt voor andere stadsbewoners.

Evenwicht tussen beschermen en uitdagen

De trefdag werd ingeleid door Tim Gill. Tim Gill is een autoriteit in het Verenigd Koninkrijk i.v.m. onderzoek over kinderen en hun leefwereld. Tim Gill heeft zowel wetenschappelijke publicaties op zijn naam staan als bijdragen in de media. Hij adviseert ook beleidsmakers zoals de Britse premier Cameron.

In zijn boek 'NO FEAR: Growing up in a risk averse society' stelt Gill dat de kindertijd wordt ondermijnd door het toenemend vermijden van risico's. Dat beperkt het spel van kinderen, beperkt hun bewegingsvrijheid, tast hun relaties met volwassenen aan en belemmert hun verkenning van fysieke, sociale en virtuele werelden. Hij pleit voor een beter evenwicht tussen het beschermen van kinderen tegen echte bedreigingen en het bieden van uitdagingen die leren en groeien toestaan.

Kindvriendelijke stad vanuit verschillende invalshoeken

In zes stadsateliers gingen 19 sprekers dieper in over hoe ze, vanuit hun vak, werk maken van een kindvriendelijke en leefbare stad. De stad werd vanuit een steeds andere invalshoek bekeken: de openbare ruimte, mobiliteit, burgerschap, interactie tussen kinderen en volwassenen, leefmilieu en beleid.

Stedelijke actoren helpen elkaar

Naast de zes inhoudelijke stadsateliers waren er twee sessies 'durfftevragen'. Durfftevragen is een concept waarbij deelnemers elkaar een vraag voorleggen i.v.m. een project die ze willen realiseren. De deelnemers beantwoorden elkaars vragen vanuit hun eigen kennis, geven tips en contacten door. Er waren twee sessies durfftevragen: een met enkel volwassenen en een gemengde groep van volwassenen en kinderen en jongeren. Die laatste sessie was een primeur voor Vlaanderen.

Expo van innovatieve en kindvriendelijke stadsprojecten

Deelnemers konden ook inspiratie opdoen op een expo van 21 projecten. Zeven van hen waren kandidaat voor de Thuis in de Stad-prijs. De anderen waren specifieke kindvriendelijke projecten.

Thuis in de Stad-prijs en Kind in de Stad-prijs

De trefdag werd afgesloten met de uitreiking van de Thuis in de Stad-prijs 2013 en de Kind in de Stad-prijs.

Meer informatie vindt u op www.thuisindestad.be, inclusief de weg naar de opnames van de stadsateliers.

Thuis in de Stad-prijs 2013 kent drie winnaars

Tijdens de 'Trefdag Kind in de Stad' in de Gentse Bijloke zijn de winnaars van de Thuis in de stad-prijs 2013 bekendgemaakt. Het 'Groen Lint' van Oostende ontving de eerste prijs, Antwerpen werd tweede met 'Groen Neerland', de Vlaamse Gemeenschapscommissie werd derde met het Tok Toc Knock-festival.

De winnaars ontvangen respectievelijk 75.000, 50.000 en 25.000 euro.

Groen Lint Oostende

De rand van Oostende was de afgelopen decennia geëvolueerd tot een onduidelijke rafelrand. De voorbije drie jaar startte de stad met de aanleg van een vlotte verbinding tussen de verschillende groenzones aan de rand van de stad. Met het zogenaamde 'Groen Lint' schenkt Oostende zichzelf een grote tuin van honderden hectares, bestaande uit vijftien verschillende zones, elk met een eigen karakter en invalshoek.

De jury roemt het Groen Lint als een zeer innovatief project dat berust op sterk onderbouwde theoretische fundamenten en een grensoverschrijdende samenwerking. Bij de realisatie van het Groen Lint werden niet alleen alle stadsdiensten betrokken, maar werd ook over de gemeentegrenzen en landsgrenzen heen samengewerkt. De voorbeeldfunctie van het project blijkt ook uit het aangrijpen van een korte termijnopportunity om een strategie op lange termijn te ontwikkelen, en deze stapsgewijze te implementeren. Het project Groen Lint getuigt van een gedurfde politieke keuze en een verfrissende aanpak.

Groen Neerland - Antwerpen

Groen Neerland is een 'parklandschap' in Wilrijk dat bestaat uit 2 ha woningen, 9 ha natuurreservaat en 23 ha park. Het Neerlandpark is een bespeelbaar ecologisch en intergenerationeel park. Er zijn verblijfsplekken, wandelcircuits, een natuurreservaat, een boomgaard, barbecueplekken, een hondenloopweide, ecologische volkstuinten, een educatieve ruimte en drie grote speelvalleien...

De jury over Groen Neerland: 'Het project werd vorm gegeven vanuit een duidelijke en radicale keuze om als woongebied bestemd gebied bewust niet in te vullen, en natuur in een stedelijke

context een plaats te geven, niet enkel als iets om naar te kijken, maar wel om te beleven. Met deze bewuste keuze voor open ruimte en natuur, geeft het project ademruimte aan het gebied er rond en versterkt het dit gebied. Groen Neerland toont aan dat stadsontwikkeling niet altijd moet gaan over het bebouwen van de ruimte; dat stad en natuur geen tegengestelden hoeven te zijn'.

Tok Toc Knock - Vlaamse Gemeenschapscommissie

In 2012-2013 trok KVS, het Brusselse stadstheater, één seizoen lang door Brussel. Tok Toc Knock klopte aan bij de bewoners van drie verschillende wijken, en nodigde hen uit voor een gesprek, om eventueel samen iets te maken, en natuurlijk als toeschouwer. KVS maakte theater en aanverwante kunst in, met en voor de betrokken wijken, maar evengoed voor een vertrouwd theaterpubliek, dat ze uitnodigden de gekozen stukjes Brussel beter te leren kennen.

De jury ziet Tok Toc Knock als een statement. 'Het project gaat uit van een inspirerende visie op cultuurbeleving en stedelijkheid en trekt hierbij resoluut de kaart om voorbij de institutionele begrenzingsen te werken. Er werd een radicale keuze gemaakt om ter plekke te werken, vanuit het besef van een plek niet alleen ruimte, maar ook tijd betekent. Het is een moedige keuze van KVS om kunstenaars hun werk te laten ontwikkelen in de maatschappelijke realiteit en aldus het publiek de weg te leren vinden van de schouwburg naar ook de stad en het stedelijk samenleven'.

Tok Toc Knock - TTK_KVS©DannyWillems

Jury van kinderen en jongeren kiezen Mobiel 21 als winnaar van de Kind in de Stad-prijs

Tijdens de trefdag Kind in de Stad van 4 februari in de Bijloke Gent werd, speciaal voor dit evenement, de Kind in de Stad-prijs uitgereikt. Kinderen en jongeren van de Henri D'Haeseschool, de Kunsthumaniora en de Sudburyschool verkozen 'GOK op de fietsbus' van Mobiel 21 als winnaar van de Kind in de Stad-prijs. De winnaar ontving van Vlaams minister Van den Bossche een workshop 'Maak van het leven een speeltuin'.

Over GOK op de fietsbus! – Mobiel21 vzw

Geef elk kind de kans om te fietsen. Fietsen in het drukke stadsverkeer is niet altijd eenvoudig voor kinderen en vaak uitgesloten voor kinderen met een beperking. Een stad biedt een waaier van mogelijkheden voor leermomenten en klasuitstappen die vaak onbenut blijven door te verre wandelafstanden of gebrek aan goede verbindingen met het openbaar vervoer. De fietsbus is een waardig alternatief voor gelijke mobiliteitskansen en een leefbare schoolomgeving.

www.mobiel21.be

De jury over GOK op de fietsbus

De jury verkoos Mobiel 21 als winnaar voor de Kind in de Stad-prijs omdat het 'mega gezellig en mooi is. Het project is behulpzaam voor kinderen en zorgt ervoor dat je samen met je vrienden en groep leuke dingen kan doen'. Een jurylid vermeldde: 'il wil ook zo'n fiets'.

Stadsvernieuwingsprojecten 2013

Vlaanderen trekt jaarlijks ruim 12,5 miljoen euro uit voor de ondersteuning van stadsvernieuwingsprojecten. De 13 Vlaamse centrumsteden, Brussel en 21 kleinere steden kunnen een aanvraag indienen. De projecten moeten een kwaliteitsvolle en duurzame verandering in een buurt of wijk tot stand brengen. Het gros van de middelen gaat naar de financiering van de projecten zelf, maar elk jaar krijgen een zestal projecten ook een conceptsubsidie waarmee ze de haalbaarheid van een nieuw idee inzake stadsvernieuwing kunnen onderzoeken. De betrokken steden kunnen op die manier een voortraject opstarten naar een nieuw stadsvernieuwingsproject.

Zes conceptstudies in de prijzen

De Vlaamse Regering heeft in 2013 een conceptsubsidie van telkens 60.000 euro toegekend aan zes projecten in Antwerpen, Gent, Brussel, Deinze en Sint-Niklaas

De projecten, geselecteerd door een multidisciplinaire jury (experten en Vlaamse ambtenaren), die dit jaar een conceptsubsidie krijgen zijn:

Antwerpen: Centers Borgerhout

De "Centers" zijn in Antwerpen een begrip. De verhoogde spoorweg werd gebouwd in 1899 en ligt tussen de Singel en de binnenstad. Ooit waren de Centers een aantrekkelijke stadswal in vakkundig metselwerk, nu ogen ze echter als een dode muur aan de binnenzijde en een berm vol reclame aan de buitenzijde van de stad. De stad Antwerpen wil dit strategisch gelegen spoorweglichaam ombouwen tot een verbindende en kwalitatieve stadswal die opnieuw een open en levendig gezicht naar de binnen- en buitenkant vormt. De stad wil met de conceptsubsidie nagaan hoe de ruimtes onder het spoorweglichaam ingezet kunnen worden voor socio-economische en/of culturele activiteiten op maat van de aanpalende wijken en buurten.

Antwerpen: Thematisch onderzoek Veilig Ontwerp en Beheer

In de publieke, stedelijke ruimte is er voortdurend spanning tussen levendigheid en overlast, rust en verlatenheid, openheid en nood aan beschutting. Met de conceptsubsidie wordt een onderzoek gevoerd, samen met verschillende andere actoren, naar de verbanden tussen ontwerp, gebruik en ervaring van de publieke ruimte. Het onderzoek wordt toegespitst op concrete

Antwerpse cases maar zou ook bruikbaar moeten zijn voor andere steden.

Deinze: Stadsvernieuwing in de wijk Oostkouter, site politiecommissariaat

De site van het oude politiecommissariaat in Deinze krijgt een nieuwe bestemming. Het domein, met een kantoorgebouw, parkeerterrein en parkeergarage, bevindt zich tussen de stadskern van Deinze en de woonwijk Oostkouter. De wijk Oostkouter is een relatief nieuw stadsdeel, dat geen echt centrum heeft. Met de conceptsubsidie wil de stad nagaan of en hoe het voormalige politiecommissariaat zowel die centrumfunctie op zich kan nemen (een ontmoetingsplek, met ruimte voor wonen, buurtwinkels, kinderopvang, een buurtcentrum, groene ruimte...) als een schakelfunctie tussen de twee gebieden.

Gent: Dampoort-Sint-Amandsberg

De Gentse Dampoortwijk is een unieke plek, een scharnier tussen het stadscentrum en de rand. De spoorlijn vormt een breuklijn waardoor die scharnierfunctie onvoldoende tot uiting komt. Sint-Amandsberg grenst aan de Dampoortwijk en wordt doorkruist door drie belangrijke invalswegen. Rond deze verkeersassen liggen verschillende karakteristieke buurten die nauwelijks met elkaar in contact komen. Dat maakt dat het de wijk Dampoort – Sint-Amandsberg ontbreekt aan één duidelijke identiteit. Met de conceptsubsidie wil de stad een duidelijke visie en structuur uitbouwen voor de verdere ontwikkeling van het gebied. Die langetermijnvisie moet ook kunnen dienen voor concrete acties op korte termijn.

Sint-Niklaas: Hendrik Heymanplein

Het Hendrik Heymanplein ligt in het stadscentrum van Sint-Niklaas, vlak bij de vernieuwde Grote Markt. Het plein maakt deel uit van de Castrowijk en wordt nu vooral gebruikt als parking. Rond het plein bevinden zich de bibliotheek, winkels, kantoren en appartementen. Met de conceptsubsidie wil het stadsbestuur onderzoeken hoe het plein na een heraanleg beter tot zijn recht kan komen en bijvoorbeeld een complementaire, groene tegenpool zou kunnen vormen voor de Grote Markt.

Brussel: Site Slachthuizen

De ontwikkeling van de Brusselse kanaalzone is één van de belangrijkste stadsvernieuwingsprojecten in Brussel. In het zuidelijke deel van de kanaalzone zijn er nog heel wat mogelijkheden met de site van de slachthuizen, in het hart van de Kuregemwijk (Anderlecht). Met de conceptstudie wil de Vlaamse Gemeenschapscommissie tot een ontwerp komen, in samenwerking met sociaaleconomische partners, het lokaal middenveld en de verschillende overheden die het stadsproject dragen.

Projectsubsidies voor vier projecten

Antwerpen, Genk, Gent en Oostende krijgen steun van de Vlaamse overheid bij de realisatie van een stadsvernieuwingsproject. Stadsvernieuwingsprojecten moeten een buurt of stadsdeel op een kwaliteitsvolle en blijvende manier veranderen. Bij de beoordeling van de projecten houdt de jury stadsvernieuwing, samengesteld uit academici en experts, rekening met een aantal kwaliteitscriteria: het totaal karakter van het project, de kwaliteit van het architecturaal en stedenbouwkundig ontwerp, de aandacht voor duurzaamheid en energiezuinigheid, de participatie van de buurtbewoners bij het ontwerp en de realisatie, en een nauwe samenwerking met privéontwikkelaars.

Daarnaast heeft de jury ook aandacht voor armoedebestrijding, kindvriendelijkheid, kwalitatieve huisvesting, maatschappelijke participatie en het voorkomen van sociale verdringing.

Er kwamen zeven aanvragen binnen voor zo'n projectsubsidie. Na onderlinge vergelijking stelde de jury vier geselecteerde projecten aan de minister voor: het project IJzerlaan in Antwerpen, het Thor Park in Genk, het project Tondelier in Gent en Oosterover in Oostende. Aan de vier laureaten wordt telkens een subsidie van 3.038.500 euro toegekend.

Antwerpen - IJzerlaan

De IJzerlaanbrug in Antwerpen wordt de komende jaren afgebroken en vervangen door een fietsbrug, terwijl het Lobroekdok opnieuw verbonden wordt met open water. De stad wil die infrastructuurwerken ook aangrijpen om de omliggende wijken op te waarderen. In een eerste deelproject wordt op de noordelijke aanloophelling van de IJzerlaanbrug een nieuwe woonwijk gecreëerd. Dat gebeurt in nauwe participatie met de bewoners van de omliggende wijken. Daarnaast wordt de bestaande IJzerlaanbrug vervangen door een fietsbrug. In een derde deelproject wordt de IJzerlaan heraangelegd en voorzien van een afwateringskanaal voor het Lobroekdok. Het volledige stadsvernieuwingsproject laat zo toe dat de Singel van noord naar zuid vervolledigd wordt en er ook een sterke ruimtelijke relatie ontstaat tussen de wijken van het Eilandje en de Damwijk. Ook de historische waterstructuur wordt in ere hersteld en er komt meer water in de stad.

Genk - Thor Park

Met het Thorproject start de stad Genk met de herbestemming van de voormalige mijnsite van Waterschei (circa 90ha). De stad Genk wil op het terrein een hoogwaardig bedrijvenpark en wenschapspark creëren. Een eerste belangrijke stap is de opstart

van het onderzoekscentrum EnergyVille. EnergyVille is een initiatief van KULeuven, VITO en Imec en groepeert 200 onderzoekers. Daarnaast komt er ook een technologie-opleidingscluster, met daarin nieuwe vormen van technologieonderwijs op secundair niveau, ingenieursopleidingen en ook technische opleidingen voor werklozen en werknemers.

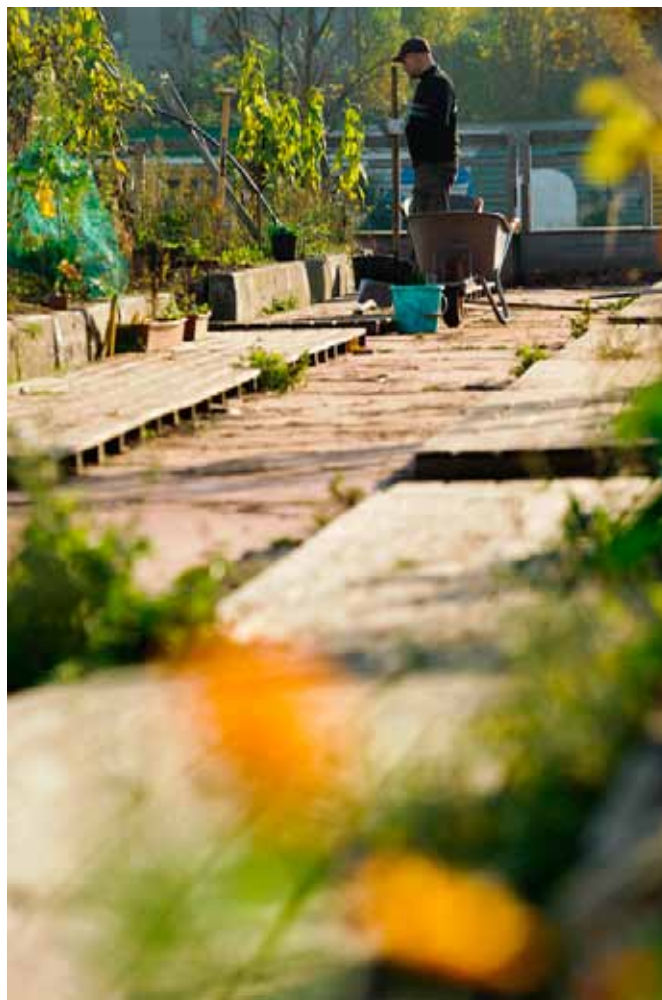
Maar het terrein wordt ook een uniek belevingspark voor de buurtbewoners, met ruimte voor natuurrecreatie, evenementen en cultuur. Het is opgevat als een parkgebied met wandel- en fietspaden en karaktervolle overdekte picknickplekken. Kers op de taart wordt het monumentale hoofdgebouw dat al die verschillende functies met elkaar verbindt. Het wordt een plek met karaktervolle horecazaakjes, een horecaplein, vergaderzalen, een auditorium, kinderopvang, fitness en ruimte voor evenementen. Het is ook de plek waar de mijnwerkersvereniging de herinneringen aan het mijnverleden levend kan houden.

Gent - Project Tondelier

Met het project Tondelier wil de stad Gent een grote brownfield omvormen tot een klimaatneutrale stedelijke nieuwbouwwijk. Er komen meer dan 500 woningen, waaronder 20% sociale woningen en nog eens 20% budgetwoningen. Alle gebouwen worden gebouwd volgens de passiefbouwnormen. Tondelier wil ook een brug slaan naar de omliggende 19e-eeuwse gordelwijken Rabot en Blaisantvest. De bouw van een aantal publieke voorzieningen (een buurtsporthal, park, crèche, jeugdlokalen) moet dat bevorderen. Maar de bewoners van de omliggende wijken worden ook actief betrokken, onder meer door samen met hen de woonkwaliteit van de bestaande woningen te verhogen. Daarnaast worden ze ook maximaal betrokken bij de inrichting, het beheer en de programmatie van de nieuwe buurt.

Oostende - Oosteroever

De ontwikkeling van Oosteroever is een kans om de hele oostzijde van Oostende (Oosteroever en Vuurtorenwijk) integraal te ontwikkelen. Het is een diverse woonwijk met een havengebied, bedrijventerrein, duinlandschap en bestaande woonwijk. De stad wil het gebied ontwikkelen tot een volwaardig stadsdeel. De Oosteroever ligt, samen met de Vuurtorenwijk, geïsoleerd van het centrum van Oostende, aan de andere zijde van de haven, en is langs alle zijden omgeven door 'groene' en 'blauwe' structuren. Het volledige gebied moet herontwikkeld worden tot een 'lob aan de stad'. Het gaat om een dichtbevolkte woonwijk (oude Vuurtorenwijk en nieuwe Oosteroeverwijk), waar in de toekomst verschillende nieuwe stedelijke voorzieningen op maat van de wijk komen en waar ook voldoende open ruimte is.

De stad wil daarvoor het duinenlandschap herstellen en rechtstreeks laten aansluiten op de nieuwe publieke ruimte van Oosteroever. Er zal ook voor gezorgd worden dat de Moreauxlaan makkelijker kan worden overgestoken. Geplande sociale voorzieningen in de Vuurtorenwijk worden op die manier beter ontsloten voor de nieuwe bewoners van Oosteroever, terwijl voor de Vuurtorenwijk de barrière met het duinenlandschap verkleint. Bij dat alles wordt een vernieuwend en grootschalig participatieproces doorlopen met alle betrokken bewoners, ondernemers en maatschappelijke actoren.

Het integratie- en inburgeringsbeleid op een nieuw scharniermoment

Op 7 juni 2013 heeft de Vlaamse Regering het decreet betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid, aangenomen door het Vlaams Parlement op 29 mei 2013, bekrachtigd en afgekondigd. Hiermee is opnieuw een belangrijke stap gezet in het traject dat het Vlaamse integratiebeleid tot nog toe heeft afgelegd. Een uitgelezen moment dus om even stil te staan bij de ontwikkeling van het Vlaamse integratiebeleid door de jaren heen met als (voorlopig) eindpunt het nieuwe decreet.

Evolutie (Vlaams) integratiebeleid

De jaren 80: bevoegdheidsoverdracht

Het integratiebeleid is nog een relatief jong beleid. Pas sinds het begin van de jaren 80 van de vorige eeuw is de Vlaamse overheid bevoegd voor het beleid inzake onthaal en integratie van inwijkelingen. Samen met de bevoegdheidsoverdracht werd er destijds 10 miljoen BEF uit de nationale tewerkstellingsbegroting overgeheveld.

De overheveling betekent een eerste koerswijziging. Er wordt overgestapt van het begeleiden van de tewerkstelling van gemigreerde arbeiders naar een specifieke, categoriale zorg voor de integratie van migranten en hun gezinnen.

“Het migrantenthema wordt op het einde van de jaren 80 een volwaardig beleidsthema.”

Dit categoriaal welzijnsbeleid ontwikkelt zich in de jaren 80 langs drie wegen:

- de klassieke **'onthaaldiensten'** (die migrerende arbeiders dienen te onthalen) worden afgebouwd en vervangen door zogenaamde 'begeleidingsdiensten voor migranten' op centraal en provinciaal niveau. Deze diensten moeten het integratieproces van migranten zoveel mogelijk begeleiden en een schakel zijn tussen de gevestigde welzijns-, gezondheids-, onderwijs- en huisvestingsvoorzieningen en de migranten.
- het **eigen organisatieleven** binnen de verschillende nationaliteitsgroepen wordt ondersteund om zo de migranten

zelf te betrekken of verantwoordelijkheid te geven bij hun integratieproces.

- buiten het onderwijssysteem wordt het **taalondericht** voor volwassen migranten uitgebouwd.

Onder druk van de omstandigheden wordt het migrantenthema op het einde van de jaren 80 een volwaardig beleidsthema.

Als gevolg van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1988 wordt op het overlegcomité federale regering-deelstaatregeringen van 8 november 1988 consensus bereikt over de oprichting van een Interministerieel Comité voor het Migrantenbeleid en over de oprichting van een Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid (KCM).

Op 22 maart 1989 keurt de Vlaamse Regering de eerste **'Nota migrantenbeleid'** goed. Doelgroep van dit beleid zijn migranten die zich omwille van hun zwakke sociaaleconomische situatie en hun etnische afkomst in een sociale achterstandspositie bevinden. Positieve integratie, maatschappelijke achterstand en achterstelling enerzijds en culturele eigenheid anderzijds zijn sleutelwoorden voor het beleid. In uitvoering van de Nota migrantenbeleid komt er een regeling voor de integratiecentra voor migranten.

De jaren 90: van twee- naar driesporenbeleid

De parlementsverkiezingen van 24 november 1991 brengen het migrantenthema opnieuw en nog indringender op de politieke agenda.

Op 1 oktober 1993 gaat het Centrum voor Gelijkheid van Kansen

en voor Racismebestrijding (CGKR) van start als opvolger van het KCM. De oprichting van het CGKR houdt in dat de verantwoordelijkheid inzake racismebestrijding in eerste instantie op het niveau van de federale overheid wordt gesitueerd.

Op 18 mei 1992 keurt de Vlaamse Regering de Coördinatie-nota Migrantenbeleid goed en in juni 1993 de Beleidsbrief Migrantenbeleid. Hiermee evolueert het integratiebeleid in Vlaanderen naar een **tweesporenbeleid** -een gelijkheidsbeleid (spoor 1) en een cultuurbeleid (spoor 2)- dat op een inclusieve en gecoördineerde manier moet gevoerd worden.

Met het gelijkheidsbeleid wenst de overheid de integratie van migranten in vitale maatschappelijke sectoren te bevorderen. Door het cultuurbeleid moeten migranten méér de kans krijgen om voor hun eigen rechten op te komen. Het integratiebeleid moet daarnaast ook oog hebben voor het harmonieus samenleven in een interculturele samenleving.

“Met het decreet van 28 april 1998 krijgt het integratiebeleid voor het eerst een decretaal kader.”

De verantwoordelijkheid hiervoor komt sterk bij de lokale besturen te liggen. Dit sluit aan bij een meer algemene tendens om lokale overheden meer en meer als belangrijke schakels in het beleid te beschouwen.

Ondertussen zijn er een 40-tal integratiecentra voor migranten erkend. De ruime definiëring van integratiecentra - zowel qua opdrachten als qua inplanting - leidt wel tot een variëteit aan werkingen die geografisch ongelijkmatig gespreid zijn. Er is nood aan een meer definitieve structurering en regeling van de migrantensector. Tegelijkertijd ligt de vraag voor om naast de migrantensector ook de werkingen met vluchtelingen en met woonwaggebewoners te betrekken.

Met het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden krijgt het integratiebeleid voor het eerst een decretaal kader.

Het minderhedenbeleid wordt nu vertaald in een inclusief en gecoördineerd **driesporenbeleid**: een emancipatiebeleid voor de gevestigde groepen, een onthaalbeleid voor vreemdelingen die hier nieuw toekomen en een opvangbeleid voor mensen zonder wettig verblijfsstatuut.

De werkingen naar allochtonen, vluchtelingen en woonwaggebewoners worden samengebracht in een geïntegreerde structuur met centrale ondersteuning en met provinciale en lokale integratiecentra. Om gemeenten te ondersteunen bij het

voeren van een lokaal minderhedenbeleid worden er integratiediensten gesubsidieerd.

Het Minderhedenforum wordt de officiële gesprekspartner van de Vlaamse overheid over alle aangelegenheden die de etnisch-culturele minderheden aanbelangen.

De vlucht vooruit van het onthaalbeleid (2000 -)

Begin 2000 neemt het onthaalbeleid voor nieuwkomers, het tweede spoor van het integratiebeleid, de vlucht vooruit.

Gelanceerd in 2000, is 2001 het jaar waarin het inburgeringsbeleid op het terrein experimenteel vorm krijgt en waarin er onthaalbureaus worden opgericht. Met het Inburgeringsdecreet van 28 februari 2003 eindigt de experimentele fase van het inburgeringsbeleid en krijgt het definitief vorm. Met de komst van het inburgeringsbeleid neemt ook de aandacht voor het sociaal tolken en vertalen toe en worden er middelen uitgetrokken voor het uitbouwen van de sociaal tolk- en vertaaldiensten.

In haar Regeerakkoord van 2004 stelt de Vlaamse Regering dat ze wil werken aan een Vlaanderen waarin alle mensen kunnen samenleven in diversiteit.

Voortbouwend op het bestaande inburgeringsbeleid engageert de Vlaamse Regering zich onder meer om het aanbod aan verplichte inburgeringstrajecten uit te breiden zodat alle nieuwkomers die zich permanent in Vlaanderen willen vestigen en waaraan de inburgeringsplicht kan worden opgelegd, zo snel mogelijk het verplichte inburgeringstraject kunnen aanvatten.

De Vlaamse Regering engageert zich ook om het inburgeringsbeleid uit te breiden naar welbepaalde groepen van oudkomers. Verder stelt het Regeerakkoord dat wie zich inschrijft voor een inburgeringstraject, dat ook moet afmaken en er wordt een effectievere sanctionering van het niet of niet-correct naleven van de inburgeringsplicht in het vooruitzicht gesteld.

Deze beleidsintenties leiden in 2006 tot een grondige aanpassing van het Inburgeringsdecreet.

Verandering van focus: op weg naar decreet van 7 juni 2013

Bij de vorming van de nieuwe Vlaamse Regering wordt er ook voor het eerst een functioneel bevoegde minister van inburgering aangesteld die tevens bevoegd is voor het integratiebeleid en voor de coördinatie van het beleid. Voor het eerst sinds Vlaanderen bevoegd werd voor het integratiebeleid, situeert deze bevoegdheid zich bovendien niet langer bij de minister

bevoegd voor de bijstand aan personen maar bij de minister bevoegd voor het binnenlands bestuur.

Het bestaande minderhedenbeleid wordt eveneens bijgesteld. Er wordt afgestapt van het doelgroepenbeleid en de focus komt te liggen op het samenleven in diversiteit en het 'managen' van de samenlevingsproblemen die hierdoor kunnen ontstaan.

Om deze beleidsvisie structureel te verankeren wordt het Minderhedendecreet van 1998 aangepast (Integratiedecreet van 30 april 2009). Het Integratiedecreet creëert ook het wettelijk kader voor de sector van het sociaal tolken en vertalen.

“De focus van het minderhedenbeleid komt te liggen op het samenleven in diversiteit en het ‘managen’ van de samenlevingsproblemen die hierdoor kunnen ontstaan.”

In 2012 wordt het Integratiedecreet opnieuw aangepast, dit keer aan de bepalingen van het Planlastendecreet. Hierdoor subsidieert de Vlaamse overheid vanaf 2014 niet langer integratiediensten maar ontvangen lokale besturen, voor zover ze aan de voorwaarden voldoen, voortaan integratiesubsidies.

Vanuit het streven naar een slagkrachtige en efficiënte overheid, het streven naar een partnerschap met sterke lokale besturen, het verminderen van het aantal vzw's, de uitvoering van het witboek interne staatshervorming en het voornemen, beschreven in de beleidsnota "Inburgering en Integratie", om de doelmatigheid van het aanbod en de efficiëntie en effectiviteit van het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid te verhogen, start er in 2011 een proces om de inburgerings- en integratiesector te hervormen.

Dit proces resulteert in het **decreet van 7 juni 2013** dat de bestaande regelgeving integreert en optimaliseert in functie van een geïntegreerd integratie- en inburgeringsbeleid en de bestaande integratie- en inburgeringssector integreert in een nieuwe structuur.

Decreet van 7 juni 2013: een nieuwe mijlpaal

Integratiebeleid is een evenwichtsoefening tussen het begeleiden en stimuleren van individuele burgers om te participeren aan de samenleving enerzijds en het ondersteunen en stimuleren van voorzieningen, besturen en verenigingen binnen diverse

sectoren om die participatie te bevorderen anderzijds. Het decreet van 7 juni 2013 biedt hiertoe een nieuw kader.

Het decreet kiest voor een beleid waarin inburgering en integratie niet langer afzonderlijk -en te vaak naast elkaar- maar samen en op elkaar afgestemd de hefboomen moeten bieden om het integratievraagstuk gericht aan te pakken.

Er wordt expliciet gesteld dat integratie niet alleen gaat over de nieuwkomer maar evenzeer over de ontvangende samenleving. Personen van vreemde herkomst én de samenleving en haar voorzieningen zijn samen verantwoordelijk voor een geslaagd integratieproces en het opbouwen van een gedeelde samenleving.

Naar aanleiding van de bespreking van het ontwerpdecreet in de bevoegde Commissie van het Vlaams Parlement zijn er bij een aantal artikels uit het ontwerpdecreet amendementen ingediend. Sommige hiervan hebben geleid tot een aanpassing van het ontwerpdecreet.

“Het decreet van 7 juni 2013 stelt expliciet dat integratie niet alleen gaat over de nieuwkomer maar evenzeer over de ontvangende samenleving.”

De belangrijkste wijziging betreft het inburgeringsprogramma en het inburgeringsattest. Deze wijziging moet de waarde van het inburgeringstraject verhogen voor zowel de inburgeraar als de samenleving. Het Vlaams Parlement kiest er voor om het onderdeel Nederlands als tweede taal (NT2) binnen het inburgeringstraject te versterken. Tegelijkertijd wordt het inburgeringsattest gekoppeld aan een resultaatsverbintenis voor het onderdeel maatschappelijke oriëntatie (MO) en het onderdeel NT2. De decreetgever maakt wel een duidelijk onderscheid tussen de voorwaarden voor het behalen van het inburgeringsattest en de voorwaarden waaronder men kan gesanctioneerd worden omdat men zijn verplichtingen niet nakomt. Inburgeraars zullen enkel kunnen gesanctioneerd worden als ze de vooropgestelde resultaten niet behalen én niet regelmatig hebben deelgenomen aan de lessen.

Het inburgeringstraject vormt de eerste stap in dit integratieproces. Inburgering is een begeleid 'op maat'-traject naar integratie. Na afronding van hun inburgeringstraject zetten inburgeraars hun integratieproces verder via vervolgcursussen Nederlands als tweede taal (NT2) en een parcours op maat.

Kennis van het Nederlands is een belangrijk element van burgerschap, een belangrijke hefboom voor de participatie van wie in Vlaanderen wil leren, wonen, werken en leven. Taalverwerving is

een gedeelde verantwoordelijkheid van de anderstalige en de ontvangende samenleving. Taalbeleid en taalpromotie worden expliciete facetten van het integratiebeleid.

“Het is en blijft de uitdrukkelijke bedoeling van de Vlaamse overheid om de regie voor het lokale integratiebeleid toe te kennen aan de steden en gemeenten.”

Het proces dat integratie is, speelt zich af op meerdere terreinen en stelt meerdere beleidsdomeinen voor de vraag of de herkomst van mensen wel of niet een bepalende factor is voor hun kansen. Daarom is en blijft het integratiebeleid een beleid dat inclusief is en dat dus binnen verschillende beleidsdomeinen moet gerealiseerd worden. Het vereist daarom ook coördinatie en afstemming.

Integratie gebeurt in de eerste plaats in een wijk, in een buurt, in een lokale gemeenschap. Het is en blijft de uitdrukkelijke bedoeling van de Vlaamse overheid om de regie voor het lokale integratiebeleid toe te kennen aan de steden en gemeenten.

Nieuw agentschap voor uitvoering Vlaamse integratiebeleid

Het samenbrengen van inburgering en integratie heeft ook zijn impact op de historisch gegroeide integratiesector (de integratiecentra, sociaal tolk- en vertaaldiensten en het Kruispunt Migratie-Integratie) en inburgeringssector (de onthaalbureaus). Het decreet kiest voor één unieke toegangspoort voor alle integratie-instrumenten: inburgeringstrajecten, sociaal tolken en vertalen, advies, praktijkondersteuning... Dergelijke geïntegreerde werking moet leiden tot meer maatwerk, kennisdeling, afstemming en samenwerking en tot meer tastbare resultaten. Het moet de sector de nodige ademruimte geven om verder te groeien en te professionaliseren.

Voor deze unieke toegangspoort kiest het decreet voor een nieuw extern verzelfstandigd agentschap (EVA) in de vorm van een private stichting. Het EVA heeft de opdracht het integratieproces te ondersteunen, te stimuleren en te begeleiden. Het moet bijdragen bij tot de realisatie van de doelstellingen van het integratiebeleid en moet hiervoor samenwerken met lokale besturen en met relevante voorzieningen op het terrein.

Het decreet bepaalt eveneens (in artikel 25) dat de Vlaamse Regering kan beslissen om dienstverlening in het kader van het Vlaamse integratiebeleid door andere entiteiten dan het EVA te

laten uitvoeren in die gevallen waarin zulks om specifieke redenen of lokale omstandigheden aangewezen blijkt.

“De kerntaken van het EVA maken duidelijk dat inburgering en integratie in elkaar haken, dat inburgering een structureel onderdeel is van een integratiebeleid ten aanzien van de hele samenleving.”

Ondertussen is een besluit in de maak om deze mogelijkheid te concretiseren. Op de ministerraad van 7 februari 2014 heeft de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring gehecht aan een ontwerpbesluit dat de beleidsuitvoering in de steden Antwerpen en Gent onder welbepaalde voorwaarden toevertrouwt aan het lokaal bestuur.

Hiermee kiest de Vlaamse Regering er voor om de bestaande werkingen in beide steden niet te laten inkantelen in het Vlaamse EVA maar te laten opnemen in de werking van de stad. Beide steden moeten op hun grondgebied de taken van het EVA opnemen. Verwacht wordt dat de Vlaamse Regering dit ontwerpbesluit, na advies van de Raad van State, in de loop van maart definitief zal goedkeuren.

Om haar opdracht te vervullen, moet het EVA vier kerntaken realiseren. De kerntaken brengen alle activiteiten samen die de integratie- en inburgeringssector momenteel verrichten. De kerntaken maken duidelijk dat inburgering en integratie in elkaar haken, dat inburgering een structureel onderdeel is van een integratiebeleid ten aanzien van de hele samenleving. De kerntaken zijn gebundeld in vier groepen omdat het werken aan integratie op **vier niveaus** gebeurt.

1° Individuele dienstverlening op maat in functie van empowerment.

Het is de taak van het EVA om inburgeringstrajecten aan te bieden. Daarnaast kan het EVA voorzien in een aangepast onthaal-aanbod.

Uit de ervaringen op het terrein blijkt immers dat het inburgeringsaanbod een uitermate geschikt aanbod is voor nieuwkomers, maar veelal minder geschikt is voor andere specifieke groepen (oudkomers, asielzoekers, expats etc.) die nog nood hebben aan een zekere begeleiding. Voor deze groepen kan het EVA specifieke vormings- en begeleidingstrajecten voorzien. Hierbij moet het EVA steeds samenwerken met de relevante voorzieningen die mogelijk al een rol vervullen of een toegevoegde waarde kunnen bieden en mag het nooit in de plaats treden

van een bestaand aanbod dat zijn nut al heeft bewezen.

2° Dienstverlening op maat voor voorzieningen in functie van structureel werken aan integratie

Om de doelstellingen van het Vlaamse integratiebeleid te realiseren, volstaat het niet om de doelgroepen zelf te versterken. De aandacht voor de doelgroepen moet geplaatst worden binnen een ruimer toegankelijkheidsbeleid en een kwaliteitsvolle dienstverlening naar alle burgers.

Het decreet schuift 5 instrumenten naar voor die het EVA moet inzetten om de toegankelijkheid van reguliere voorzieningen te verhogen: sociaal tolken en vertalen, taalbeleid, taalpromotie, integratiewerk en juridische dienstverlening.

3° Mee een draagvlak en sociale samenhang creëren

'Samenleven in diversiteit' is de verantwoordelijkheid van alle burgers en moet gedragen en gerealiseerd worden met medewerking van alle burgers.

Het behoort bijgevolg tot de kerntaken van het EVA om de bevolking zowel actief en correct te informeren over de feitelijke diversiteit in de samenleving als te stimuleren en te ondersteunen in haar 'samenleven in diversiteit', in het bijzonder daar waar moeilijke externe omstandigheden zich (dreigen te) vertalen in spanningen en conflicten tussen mensen met een verschillende achtergrond.

4° Realiseren inclusief en gecoördineerd beleid via advies en ondersteuning

Het is de taak van het EVA om organisaties, voorzieningen en besturen te adviseren en te ondersteunen om tot een onderbouwd, afgestemd, gecoördineerd en inclusief integratiebeleid te komen. Zo kan het EVA een stad of gemeente ondersteunen bij het opstellen en uitvoeren van haar lokaal en inclusief integratiebeleid. Vanuit een geobjectiveerde omgevingsanalyse kan het EVA aanvullende voorstellen doen en/of constructieve feedback geven aan de stad of gemeente over haar lokaal integratiebeleid. Reguliere sectoren en voorzieningen (vaak gesubsidieerde instellingen) zijn eveneens actor in het integratiebeleid. Op lokaal niveau zijn ze veelal betrokken partij om het integratieproces mee vorm te geven. In functie van afstemming en het vermijden van dubbel werk, worden ze op lokaal niveau betrokken bij omgevingsanalyses, knelpuntanalyses, uitvoering, opvolging en evaluatie van het lokale integratiebeleid. Ook hier heeft het EVA een adviserende en ondersteunende rol.

Regierol lokale besturen

Steden en gemeenten zijn prioritaire partners in het integratieproces. Zij hebben de regierol over het lokaal integratiebeleid.

Dit betekent dat van steden en gemeenten verwacht wordt dat ze een lokaal en inclusief integratiebeleid voeren en dat ze een actieve rol opnemen in het samenbrengen van die actoren die een rol kunnen vervullen in het realiseren van de doelstellingen van hun lokaal en inclusief integratiebeleid. Om de lokale besturen hierin te ondersteunen subsidieerde de Vlaamse overheid tot eind 2013 integratiediensten.

Door de invoering van de beleids- en beheerscyclus en de uitvoering van het planlastendecreet worden de sectorale beleidsplannen afgeschaft en kunnen lokale besturen vanaf de beleidscyclus 2014-2019 via één geïntegreerd strategisch meerjarenplan Vlaamse subsidies aanvragen door met lokale beleidsacties in te tekenen op de Vlaamse beleidsprioriteiten. Ook het integratiebeleid is gevat door het planlastendecreet. Hiertoe werd het Integratiedecreet in 2012 aangepast. Deze aanpassingen zijn overgenomen in het decreet van 7 juni 2013.

"Steden en gemeenten zijn prioritaire partners in het integratieproces. Zij hebben de regierol over het lokaal integratiebeleid."

De concrete uitwerking is geregeld in het besluit van de Vlaamse Regering van 26 oktober 2012 'tot uitvoering van diverse bepalingen van het decreet van 28 april 1998 betreffende het Vlaamse integratiebeleid'. Het besluit bepaalt de vijf Vlaamse beleidsprioriteiten voor het lokale integratiebeleid die van toepassing zijn voor de strategische meerjarenplanning 2014-2019. Daarnaast regelt het besluit de voorwaarden om voor een lokale integratiesubsidie in aanmerking te komen en de berekening van de lokale integratiesubsidie. Het ministerieel besluit van 8 november 2012 bevat de lijst van de 50 steden en gemeenten die een integratiesubsidie ontvangen met per stad of gemeente een simulatie van het te verwachten budget en het vooropgestelde groei- en krimppad voor de eerste helft van de beleidscyclus 2014-2019.

De wijzigingen op vlak van het lokale integratiebeleid zijn voor het Agentschap voor Binnenlands Bestuur (ABB) een concrete aanleiding om de werking van het agentschap beter af te stemmen op de ondersteuning van lokale besturen bij het uitvoeren van de strategische meerjarenplanning en te evolueren van een controlerende naar een coachende dienst.

Van Emancipatieambtenaar naar Diversiteitsambtenaar

Het mandaat van de Vlaamse Emancipatieambtenaar eindigde op 1 oktober 2013. Naar aanleiding van de mandaatwissel heeft de Vlaamse Regering beslist om de taakhoud bij te sturen en om de naam Emancipatieambtenaar te wijzigen in Diversiteitsambtenaar. Op 10 januari 2014 heeft de Vlaamse Regering het desbetreffende wijzigingsbesluit definitief goedgekeurd.

De opdracht van de Emancipatieambtenaar situeert zich binnen het decreet van 8 mei 2002 houdende de evenredige participatie op de arbeidsmarkt. Dit decreet legt de algemene beginselen inzake evenredige participatie en gelijke behandeling vast en voorziet voor de diensten van de Vlaamse overheid in de ondersteuning van dit beleid. Deze ondersteuning gebeurt door de Vlaamse Emancipatieambtenaar die met een eigen dienst acties opzet, instrumenten ontwikkelt, stimuleert en coördineert t.a.v. vier kansengroepen en thema's: mannen/vrouwen, personen met een handicap of chronisch zieken, personen met een migratieachtergrond en het thema van seksuele geaardheid.

Met de naamswijziging wordt gekozen voor een benaming die beter aansluit bij de ambitie van de Vlaamse overheid om voor alle burgers en organisaties een voorbeeld te zijn op het gebied van gelijke kansen en diversiteit, om in haar personeelsbestand een afspiegeling te zijn van de diverse samenleving en om de diversiteit in de samenleving weerspiegeld te zien in haar werking.

Voor de doelgroep van personen met een migratieachtergrond vormt het decreet van 7 juni 2013 een gelegenheid om de organisatie van het horizontale Vlaamse integratiebeleid in te bedden in het bredere diversiteitsbeleid van de Vlaamse overheid en om de Vlaamse Diversiteitsambtenaar aan te stellen als voorzitter van de Commissie Integratiebeleid. Als voorzitter moet de Vlaamse Diversiteitsambtenaar de aandacht voor etnisch-culturele diversiteit in de beleidsvoorbereiding en -uitvoering stimuleren. Hiertoe zal de Vlaamse Diversiteitsambtenaar nauw moeten samenwerken met het Agentschap voor Binnenlands Bestuur en met het EVA.

Uitvoering decreet van 7 juni 2013

Het decreet is nog niet in werking getreden. Artikel 56 van het decreet laat het immers aan de Vlaamse Regering over om voor elke bepaling van het decreet de datum van inwerkingtreding vast te leggen. Sinds de publicatie van het decreet in het Belgisch Staatsblad op 26 juli 2013 zijn er wel al enkele initiatieven genomen om uitvoering te geven aan welbepaalde bepalingen uit het decreet.

Oprichting nieuw agentschap integratie en inburgering

Op de ministerraad van 22 november 2013 heeft de Vlaamse Regering ingestemd met de oprichting van het privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd **agentschap integratie en inburgering** in de vorm van een private stichting (EVA). Op 12 december 2013 werd de oprichtingsakte van het EVA verleden voor de notaris en op 16 december 2013 werd de oprichtingsakte neergelegd in het stichtingendossier op de griffie van de rechtbank van koophandel te Brussel. Op 30 december 2013 werd de oprichtingsakte en de benoeming van de bestuurders bekend gemaakt in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad.

“De inkanteling van de inburgerings- en integratiesector in het EVA zal in de loop van 2014 plaatsvinden.”

Het EVA wordt bestuurd door een raad van bestuur, bestaande uit minimaal drie en maximaal twaalf bestuurders. De bestuurders worden benoemd en ontslagen door de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering benoemt daarbij telkens één bestuurder op voordracht van het Minderhedenforum en de VVSG. Minimaal een derde van het aantal stemgerechtigde leden van de raad van bestuur is een onafhankelijke bestuurder. Zij worden aangesteld overeenkomstig het decreet betreffende deugdelijk bestuur in de Vlaamse publieke sector. De Vlaamse Regering heeft ook een Regeringscommissaris aangesteld.

De raad van bestuur van het EVA komt ondertussen regelmatig samen. Een van de eerste werkzaamheden van de raad van bestuur is het opstarten van de selectieprocedure voor het aanstellen van een algemeen directeur.

De inkanteling van de inburgerings- en integratiesector in het EVA zal in de loop van 2014 plaatsvinden. Hierbij is en blijft een van de uitgangspunten dat alle personeelsleden die vandaag in de sector werken ook in de toekomst tewerkgesteld kunnen worden.

Bij de oprichting van het EVA heeft de Vlaamse Regering beslist om het EVA in te delen bij het beleidsdomein Bestuurszaken en om de beleidsvoorbereiding en de beleidsevaluatie met betrekking tot het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid toe te vertrouwen aan het Agentschap voor Binnenlands Bestuur. De komst van het EVA heeft m.a.w. ook een belangrijke impact op de werking van dit agentschap.

De beleidsondersteunende opdracht wordt nu al opgenomen door de afdeling Stedenbeleid, Inburgering en Integratie maar te verwachten valt dat de beleidsondersteunende opdracht de komende jaren nog belangrijker wordt.

Versterking onderdeel NT2 inburgeringsprogramma

Kennis van het Nederlands is een belangrijke sleutel tot integratie. Zoals aangegeven hierboven heeft het Vlaams Parlement er voor gekozen om binnen inburgering het onderdeel NT2 te versterken.

Inburgeraars zullen niet langer, zoals nu het geval is, enkel NT2 Richtgraad A1 (niveau Breakthrough) maar ook Richtgraad A2 (niveau Waystage) dienen te volgen. Voor inburgeraars die niet over de nodige leervaardigheden beschikken om het hele NT2-traject te doorlopen zijn afwijkingen mogelijk (zie artikel 29, §1, derde lid van het decreet).

De decreetgever heeft deze wijziging doorgevoerd vanuit het standpunt dat het niveau A1 dat nu als onderdeel van het inburgeringstraject is opgenomen, slechts het basisniveau NT2 omvat en dat de inburgeraar met dit niveau onvoldoende in staat is om in eenvoudige bewoordingen zijn leefomstandigheden, opleiding, job te beschrijven. Gezien een voldoende kennis van het Nederlands de sleutel is tot integratie moet er dan ook binnen het inburgeringstraject een hoger niveau A2 (het 'overlevingsniveau'), vooropgesteld worden.

Ondertussen is er een besluit in de maak dat uitvoering moet geven aan deze beleidskeuze. De Vlaamse Regering heeft dit ontwerpbesluit principieel goedgekeurd op de ministerraad van 24 januari 2014. Verwacht wordt dat de Vlaamse Regering dit ontwerpbesluit, na advies van de Raad van State, in de loop van maart definitief zal goedkeuren. Het besluit zal op 1 september 2014 in werking treden.

Dit besluit heeft geen enkele impact op de overige regelgeving in het kader van inburgering. De bestaande besluiten in uitvoering van het Inburgeringsdecreet van 28 februari 2003 blijven van toepassing tot ze via een algemeen uitvoeringsbesluit worden opgeheven. Met uitzondering van het verhogen van het NT2-niveau zal er m.a.w. niets wijzigen aan het huidige inburgeringstraject en de opvolging ervan. De huidige definitie van de inburgeringsplicht blijft behouden (dus enkel inspanningsverbintenis). Sanctionering gebeurt op basis van het huidige boetebesluit maar met uitbreiding van de controle op de regelmatige deelname door de aanbodverstrekkers tot en met niveau A2. Het inburgeringsattest zal uitgereikt worden als men regelmatig heeft deelgenomen aan het vormingsprogramma (voor NT2 dus t.e.m. niveau A2).

Tot zover deze schets van de ontwikkelingen in het Vlaamse integratiebeleid tot nu toe. De lijnen zijn opnieuw getrokken en de eerste stappen zijn gezet om uitvoering te geven aan de nieuwe beleidskeuzes; wordt ongetwijfeld vervolgd.

Lokale Inburgering- en Integratiemonitor 2013: enkele vaststellingen

De derde editie van de Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor (LIIM) is gepubliceerd.

De monitor is ontwikkeld ter ondersteuning van het integratiebeleid van de Vlaamse steden en gemeenten. Het bundelt gegevens op gemeentelijk niveau over de omvang en de maatschappelijke positie van de vreemdelingen en personen van vreemde herkomst om zo de lokale besturen met betrouwbare cijfergegevens te ondersteunen bij de planning en ontwikkeling van hun beleid ter zake. De LIIM is het resultaat van een samenwerkingsprotocol tussen het Agentschap voor Binnenlands Bestuur (ABB) en de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR).

Inhoud monitor

De LIIM bevat vooreerst een aantal demografische indicatoren die inzicht geven in de omvang en de samenstelling van de doelgroep van het lokale integratiebeleid: het aantal en de evolutie van het aantal vreemdelingen en personen van vreemde herkomst in de gemeente met opdeling van deze groepen naar nationaliteits- en herkomstgroep, geslacht en leeftijd, een top 5 van vreemde nationaliteiten, het aantal verschillende vreemde nationaliteiten, de interne en internationale migraties van vreemdelingen...

Dit wordt aangevuld met indicatoren over het aantal nieuwkomers en het aantal personen dat een inburgeringstraject volgt en een inburgeringsattest heeft behaald. Daarnaast zijn ook indicatoren opgenomen over de maatschappelijke positie van de vreemdelingen en personen van vreemde herkomst op vlak van tewerkstelling, onderwijs, huisvesting, welzijn en armoede en maatschappelijke participatie.

Nieuwigheid LIIM 2013: sociaaleconomische positie van personen van vreemde herkomst

In vergelijking met vorige edities van de LIIM werd de editie 2013 aangevuld met verschillende gegevensreeksen gebaseerd op

de sinds kort beschikbare herkomstgegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ).

Het is bekend dat het bij het monitoren van de sociaaleconomische positie van personen van vreemde herkomst niet volstaat om te kijken naar de huidige nationaliteit van de persoon. Een groot deel van de doelgroep wordt op deze manier gemist. Zo hebben heel wat vreemdelingen in de loop der jaren de Belgische nationaliteit verworven en beschikken de kinderen van deze personen van bij hun geboorte automatisch over de Belgische nationaliteit. Het is echter niet zo dat met het verkrijgen van de Belgische nationaliteit ook de bestaande sociale achterstelling en mogelijke discriminatie verdwijnt.

“Het is nu mogelijk de sociaaleconomische positie van de verschillende herkomstgroepen in Vlaanderen in beeld te brengen op het niveau van de 308 Vlaamse steden en gemeenten.”

Ook andere bestaande cijferreeksen houden op een of andere manier al rekening met de herkomst of het geboorteland, maar het gaat dan ofwel om surveygegevens (zoals de EAK-enquête) ofwel om gegevens voor een specifieke groep van de bevolking (zoals de gegevens over niet-werkende werkzoekenden van de VDAB).

De herkomstgegevens van de KSZ maken het nu mogelijk om op basis van administratieve gegevens van de gehele bevolking de sociaal-economische positie van de verschillende herkomstgroepen in Vlaanderen in beeld te brengen en op te volgen.

De KSZ-gegevens voor Vlaanderen werden al opgenomen in de in november verschenen 'Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2013'.

In de LIIM 2013 worden deze cijfers nu ook voor het eerst beschikbaar gesteld op het niveau van de 308 Vlaamse steden en gemeenten.

Wie is vreemd?

Om de herkomst van een persoon te bepalen worden in de KSZ-gegevens 4 criteria in rekening gebracht:

- de huidige nationaliteit van de persoon
- de geboortenationaliteit van de persoon (vóór een eventuele nationaliteitswijziging)
- de geboortenationaliteit van de vader
- de geboortenationaliteit van de moeder

Is één van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als zijnde een persoon van vreemde herkomst. Zijn alle 4 de criteria een Belgische nationaliteit dan wordt de persoon beschouwd als zijnde een persoon van Belgische herkomst.

Begin 2012 leefden in het Vlaamse Gewest 1.114.792 personen van vreemde herkomst. Dat komt overeen met 17,5% van de totale Vlaamse bevolking. Dat aantal is tussen 2009 en 2012 met 160.576 personen toegenomen waardoor het aandeel personen van vreemde herkomst in de totale bevolking in dezelfde peri-

ode met goed 2 procentpunten is gegroeid. Gegevens vóór de periode voor 2009 zijn niet beschikbaar.

Het aandeel personen van vreemde herkomst in de totale Vlaamse bevolking lag begin 2012 2,5 keer hoger dan het aandeel personen met een huidige vreemde nationaliteit (7,1%).

“Begin 2012 leefden in het Vlaamse Gewest 1.114.792 personen van vreemde herkomst, 17,5% van de totale Vlaamse bevolking.”

De top 5 van Vlaamse gemeenten met het relatief hoogste aantal personen van vreemde herkomst wordt gevormd door Baarle-Hertog, Maasmechelen, Genk, Hamont-Achel en Kraainem. Ook in Voeren, Vilvoorde, Machelen, Antwerpen, Ravels, Houthalen-Helchteren (42%), Lanaken (41%) en Zaventem (40%) ligt het aandeel personen van vreemde herkomst boven de 40%. Naast Genk en Antwerpen halen nog volgende centrumsteden een score van 20% of meer: Gent (29%), Mechelen (28%), Leuven (27%), Turnhout (24%) en Sint-Niklaas (20%).

Een aantal van de genoemde gemeenten dankt zijn hoge score uiteraard aan het hoge aantal personen van Nederlandse herkomst. Het gaat om de grensgemeenten Baarle-Hertog, Hamont-Achel, Voeren, Ravels en Lanaken. Zonder de personen van Nederlandse herkomst vallen zij terug tot een aandeel personen van vreemde herkomst onder de 10%. Het aandeel personen met een herkomst van buiten de EU ligt het hoogst in Antwerpen, Machelen, Vilvoorde, Genk en Heusden-Zolder.

Tabel: Top 10 van gemeenten met hoogste aandeel personen van vreemde herkomst, aandeel personen vreemde herkomst zonder Nederlandse herkomst en aandeel personen met een niet-EU-herkomst (in %), 2012

	Totaal vreemde herkomst	%	Vreemde herkomst zonder Nederlanders	%	Niet-EU-herkomst	%
1	Baarle-Hertog	66	Genk	51	Antwerpen	30
2	Maasmechelen	54	Maasmechelen	44	Machelen	29
3	Genk	54	Kraainem	43	Vilvoorde	29
4	Hamont-Achel	47	Vilvoorde	41	Genk	26
5	Kraainem	45	Machelen	41	Heusden-Zolder	25
6	Voeren	43	Drogenbos	39	Mechelen	23
7	Vilvoorde	43	Zaventem	39	Zaventem	21
8	Machelen	42	Houthalen-Helchteren	38	Beringen	20
9	Antwerpen	42	Antwerpen	38	Maasmechelen	20
10	Ravels	42	Wezembeek-Oppem	35	Boom	20

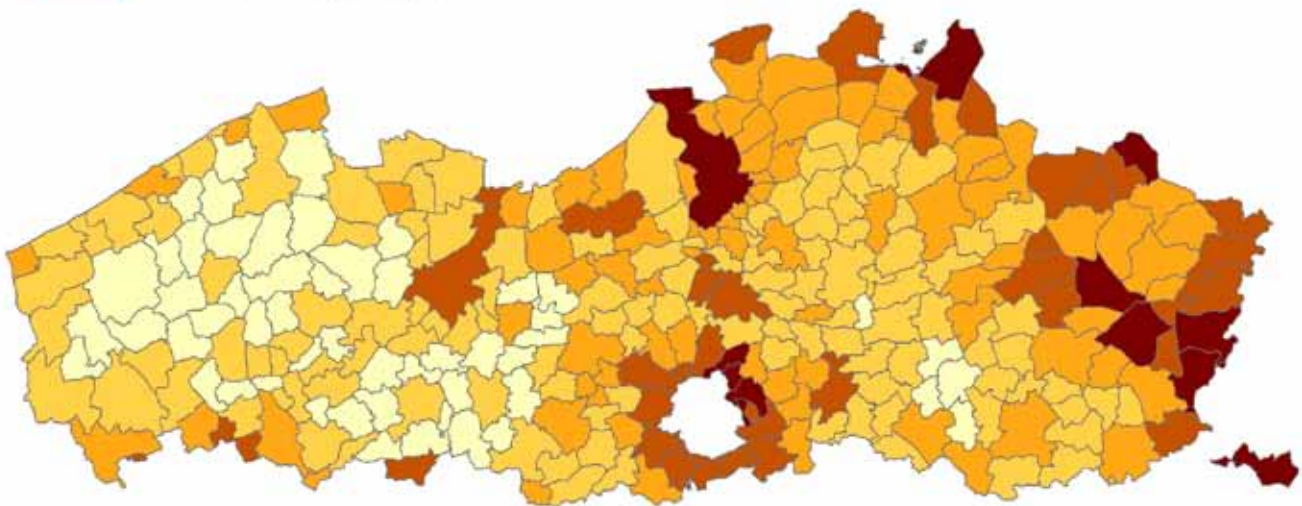
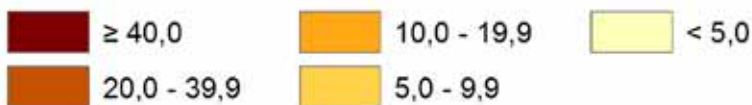
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Algemeen genomen ligt het aandeel personen van vreemde herkomst het hoogst in de provincies Limburg en Antwerpen, in de rand rond Brussel en in de regio tussen Antwerpen, Brussel en Gent.

Het aandeel personen van vreemde herkomst varieert sterk met de leeftijd en ligt veruit het hoogst bij de jongste leeftijdsgroepen. Voor geheel Vlaanderen gaat het om 32% personen van vreemde herkomst bij de kinderen tot 5 jaar en slechts 3% bij de 80-plussers.

In 6 Vlaamse steden en gemeenten zijn meer dan 2 op de 3 kinderen van 0 tot 5 jaar van vreemde herkomst. Baarle-Hertog scoort veruit het hoogst (81%). Daarna volgen Maasmechelen (73%), Genk (72%), Vilvoorde en Antwerpen (elk 68%) en Machelelen (67%).

Aandeel personen van vreemde herkomst in de totale bevolking per gemeente (in %), Vlaams Gewest, 2012

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Sociaal-economisch

De in de LIIM 2013 opgenomen KSZ-herkomstgegevens geven niet alleen informatie over het aantal personen van vreemde herkomst per gemeente, maar vooral ook over de sociaal-economische positie van deze groep.

Alle opgenomen indicatoren wijzen op dit vlak in dezelfde richting: de personen van vreemde herkomst – en dan vooral de personen afkomstig van buiten de EU – nemen een opvallend minder goede arbeidsmarktpositie in dan de personen van Belgische herkomst.

“Op lokaal niveau lopen de werkzaamheids- en werkloosheidsgraden van de personen van vreemde herkomst sterk uiteen.”

Terwijl de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst in 2012 in het hele Vlaamse Gewest op 75% lag, is dat bij de groepen afkomstig van buiten de EU telkens onder de 50%. Vooral vrouwen en ouderen afkomstig uit de kandidaat-EU-landen (inclusief Turkije) en de Maghreb-landen scoren hier opvallend laag. Slechts 35% van de vrouwen en respectievelijk 20% en 28% van ouderen in deze herkomstgroepen is aan het werk.

Omgekeerd is het zo dat de werkloosheidsgraad veel hoger ligt bij de groepen van buiten de EU dan bij personen van Belgische herkomst, bij de kandidaat-EU-lidstaten en Maghreb-landen zelfs tot 4 keer hoger.

Hoopgevend is wel dat bij alle vreemde herkomstgroepen de jongste jaren de werkzaamheidsgraad licht toeneemt en de werkloosheidsgraad beperkt daalt en dit ondanks de economische crisis.

Op lokaal niveau lopen de werkzaamheids- en werkloosheidsgraden van de personen van vreemde herkomst sterk uiteen. Bij de personen met een niet-EU-herkomst varieert de werkzaamheidsgraad bij de groot- en centrumsteden van 42% in Leuven en Kortrijk tot 55% in Brugge. De werkloosheidsgraad van personen met een niet-EU-herkomst gaat bij de 13 centrumsteden van 8% in Brugge tot 18% in Antwerpen en Mechelen.

Tabel: Werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad van de personen met een niet-EU-herkomst (in %), Vlaams Gewest en 13 Vlaamse centrumsteden, 2012

	Werkzaamheidsgraad	Werkloosheidsgraad
Aalst	52	14
Antwerpen	43	18
Brugge	55	8
Genk	45	17
Gent	47	15
Hasselt	47	16
Kortrijk	42	16
Leuven	42	10
Mechelen	49	18

	Werkzaamheidsgraad	Werkloosheidsgraad
Oostende	44	18
Roeselare	43	13
Sint-Niklaas	47	16
Turnhout	46	17
Vlaams Gewest	47	14

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Ook andere in de LIIM 2013 opgenomen indicatoren zoals de gegevens over de sectorverdeling, het arbeidsregime en de dagloonklasse van de loontrekkenden wijzen op een opvallende opdeling van de arbeidsmarkt.

Op het webportaal www.lokaalstatistieken.be kan elke gemeente of stad een individueel rapport, met daarin de specifieke situatie van de gemeente, downloaden.

De verschillende herkomstgroepen zijn in andere sectoren actief, werken in andere arbeidsregimes en hun verloning verschilt sterk. In alle gevallen zorgt dit voor een duidelijk minder positieve arbeidsmarktpositie voor de personen van vreemde herkomst en dan vooral de personen van niet-EU-herkomst. Het aandeel per-

sonen in de laagste dagloonklasse (0 tot 100 euro) bijvoorbeeld ligt veruit het hoogst bij de personen afkomstig van buiten de EU (59%). Bij de personen van Belgische herkomst ligt dat aandeel meer dan de helft lager (25%). In de centrumsteden loopt het aandeel personen afkomstig van buiten de EU uiteen van 52% in Genk tot 74% in Brugge en Oostende.

Tabel: Aandeel loontrekkenden in de laagste dagloonklasse (0-100 euro) bij de personen van Belgische herkomst en bij de personen met een niet-EU-herkomst (in %), Vlaams Gewest en 13 Vlaamse centrumsteden, 2012

	Belgische herkomst	Niet-EU-herkomst
Aalst	26	59
Antwerpen	26	63
Brugge	29	74
Genk	28	52
Gent	22	59
Hasselt	25	64
Kortrijk	29	68
Leuven	17	62
Mechelen	23	64
Oostende	33	74
Roeselare	29	68
Sint-Niklaas	27	57

	Belgische herkomst	Niet-EU-herkomst
Turnhout	29	61
Vlaams Gewest	25	59

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Monitor voor lokaal integratiebeleid - individueel rapport per gemeente

De LIIM biedt elke stad en gemeente de mogelijkheid om de lokale situatie m.b.t. personen van vreemde herkomst te monitoren.

Dit rapport biedt een ondersteuning voor het lokaal gevoerde integratiebeleid en de uitvoering en eventuele bijsturing van de strategische meerjarenplanning.

De Vlaamse overheid hecht in haar integratiebeleid veel belang aan de rol van steden en gemeenten. Zo kregen de steden en gemeenten uitdrukkelijk de rol van regisseur van het lokale integratiebeleid toegewezen in het integratiedecreet. Een geslaagde integratie vindt immers in de eerste plaats lokaal plaats, daar waar de personen van vreemde herkomst wonen en werken.

Voor de eerste strategische meerjarenplanningen, ingaand op 1 januari 2014, werden integratiesubsidies gereserveerd voor de 58 Vlaamse steden en gemeenten die in 2013 reeds werden ondersteund voor hun lokaal integratiebeleid.

In de loop van de strategische meerjarenplanning kunnen nog bijkomende gemeenten starten met een lokaal integratiebeleid. Het besluit van de Vlaamse Regering van 26 oktober 2012 bepaalt dat alle Vlaamse steden en gemeenten die ten minste 1000 of ten minste 10% inwoners van vreemde herkomst, met uitzondering van de inwoners van Nederlandse herkomst, tellen, een aanvraag voor een lokale integratiesubsidie kunnen indienen. Steden en gemeente kunnen de aanwezigheid van personen van vreemde herkomst eenvoudig nagaan in de LIIM.

De LIIM zal jaarlijks worden geactualiseerd met de meest recente cijfers waarover de Studiedienst van de Vlaamse Regering beschikt. Ook kunnen nieuwe indicatoren worden opgenomen. Het is de bedoeling om de steden en gemeenten zo een instrument aan te bieden waarop ze hun beleid kunnen baseren.

Meer informatie over de voorwaarden om een lokale integratiesubsidie te verkrijgen, vindt u terug op de site www.integratiebeleid.be.

E-invoicing: hét efficiëntieproject van de nabije toekomst?

Het einde van de papieren factuur. Dat is de ambitieuze doelstelling van wat e-invoicing genoemd wordt. Dit project is meer dan een "gewone" digitalisering. Het moet een belangrijke administratieve vereenvoudiging voor het bedrijfsleven, en een omvangrijke efficiëntieverbetering van de financiële processen bij overheden teweegbrengen. Voor lokale overheden en verzelfstandigde lokale entiteiten duikt de kans op deze efficiëntiewinst in de komende jaren te realiseren.

Wat is e-invoicing?

Bij e-invoicing worden factuurgegevens digitaal uitgewisseld. E-invoicing bij de overheid beoogt naast de digitale uitwisseling van deze factuurgegevens ook de digitale verwerking van de factuur.

Voor een goed begrip, de digitale factuur overstijgt de pdf-factuur. Deze is immers niet meer dan een 'veredelde' papieren factuur die geen vergaande digitale verwerking toelaat. E-invoicing betekent daarentegen een doorgedreven digitalisering van de overdracht en de verwerking van de factuur.

Van ingebakken wantrouwen...

Of het nu privé of professioneel is, facturen betalen doen we niet graag. Dat laat zich dan ook merken in de manier waarop we die factuur afhandelen.

Is die wel voor ons bedoeld? Komt die factuur wel van de juiste firma? Betaal ik niet te veel? Heb ik wel gekregen wat ik moet betalen? Voldoet het? Is dat zoveel BTW? En die korting dan? En vaak ook nog... ik heb lang genoeg moeten wachten, die betaling mag dus even aanslepen.

Ons facturatieproces staat dan ook bol van controles en hiërarchische terugkoppelingen.

... naar gecontroleerd vertrouwen

Enigszins vereenvoudigd zeggen we met e-invoicing: als verzender en ontvanger correct zijn, als het factuurbedrag klopt met wat ik besteld en goed bevonden heb, dan moet ik die factuur niet meer zien! Betalen maar.

Europese dynamiek stuwt e-invoicing

E-invoicing staat torenhoog op de Europese agenda.

Er is ook resoluut gekozen voor een regelgevend initiatief.

De ervaring met e-tendering, het elektronisch indienen en ontvangen van offertes, leert dat een Europese richtlijn sterk kan sensibiliseren.

De definitieve goedkeuring van de e-invoicing richtlijn wordt in de komende maanden verwacht: elke digitaal aangeleverde factuur die aan de regels voldoet moet aanvaard worden¹. Verdere standaardisatie wordt toegevoegd vanuit CEN B11 (het Europese Comité voor Standaardisatie).

In vrijwel elke Europese lidstaat zal e-invoicing dan ook aan de orde van de dag zijn. In Denemarken, Finland, en recent Griekenland, is e-invoicing reeds opgelegd. De Deense overheid ontvangt vandaag bijna 100% van haar facturen digitaal.

"Europa vraagt expliciet aan overheden om een voorbeeldrol op te nemen in e-invoicing."

De drijfveer voor deze Europese dynamiek is de opportuniteit om e-invoicing als een belangrijke administratieve vereenvoudiging in te zetten voor het bedrijfsleven.

Elektronisch factureren tussen bedrijven onderling (B2B) komt immers ook moeizaam van de grond.

Wanneer overheden aan hun leveranciers (B2G) vragen om elektronisch te factureren heeft een bedrijf er alle belang bij dit elektronische facturatieproces voor al haar klanten te digitaliseren. Europa vraagt m.a.w. expliciet aan overheden om een voorbeeldrol op te nemen in e-invoicing.

Europese Commissie gebruikt al e-prior

Met de toepassing e-prior geeft de Europese Commissie het goede voorbeeld. Zij gebruikt **e-prior** in al haar directoraten-generaal om haar facturatieproces te digitaliseren.

E-Prior is hierbij het centraal platform dat factuurdata van leveranciers ontvangt en deze naar de juiste 'back-office' financiële systemen van de overheid zendt.

De aanlevering kan op verschillende wijzen gebeuren: rechtstreeks vanuit het financieel systeem van het (grote) bedrijf zelf, met behulp van intermediaire tussenpersonen (Basware, Isabel, Unified Post...), of rechtstreeks via een portaal waar een (klein) bedrijf zelf zijn facturen invoert.

Hergebruik van e-prior door Vlaanderen en België

Voor de Vlaamse en Belgische overheid diende zich meteen de opportuniteit aan dit Europese platform te hergebruiken. Belgische bedrijven zouden zo op een uniforme manier digitale facturen kunnen aanleveren, ongeacht of dit facturatieverkeer is naar de Europese Commissie, de Belgische of de Vlaamse overheid.

De federale overheidsdienst voor informatie- en communicatietechnologie (FEDICT) past e-prior aan de specifieke Belgische context aan: zo werd het gebruik van de e-ID en de meertaligheid toegevoegd. FEDICT zet vandaag een toepassing op die gebruik maakt van webservices. Het Vlaamse platform voor centrale gegevensdeling (MAGDA) zal via deze services alle toekomstige Vlaamse digitale facturen ontvangen en verdelen.

Naar een volledig digitaal verloop van aankopen?

E-invoicing brengt het perspectief dichterbij dat aankopen bij de overheid van begin tot einde een digitale afhandeling kennen.

Vooraf voor overheden die reeds gebruikmaken van e-tendering komt met e-invoicing de eindstreep nader. Er blijven echter nog een paar **belangrijke lacunes** waardoor we nog niet van een volledige end to end e-procurement kunnen spreken.

Zo staat het veralgemeend gebruik van een elektronische catalogus, gekoppeld aan een financieel systeem, in de kinderschoenen. Elektronische catalogi moeten het mogelijk maken voor een aanbestedende overheid om heel snel en efficiënt bestellingen te plaatsen op raamovereenkomsten.

Daarnaast is het momenteel nog niet mogelijk om een aangetekend schrijven digitaal te versturen. Het is immers nog wachten op nieuwe wetgeving vooraleer de elektronische aangetekende zending kan worden gebruikt.

"E-invoicing brengt het perspectief dichterbij dat aankopen bij de overheid van begin tot einde een digitale afhandeling kennen."

Administratieve vereenvoudiging en efficiëntiewinst? De cijfers.

Billentis, een internationaal consultancy bureau dat toonaangevende studies maakt en adviezen geeft rond e-invoicing, becijferde dat de administratieve lasten, als gevolg van de digitalisering, per factuur kunnen verminderen met 6,9 euro.

De federale Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging, die deze oefening overdeed, kwam tot een vermindering van 1,84 euro per factuur.

Ongeacht welk cijfer gehanteerd wordt: blijft de administratieve lastenvermindering belangrijk. Op het niveau van een overheid is er al snel sprake van enkele honderdduizend facturen. Zo wordt bijvoorbeeld het aantal facturen bij de Vlaamse overheid geraamd op 700.000 per jaar. Het federale bestuursniveau overschrijdt ruim 1.000.000 facturen, met het ministerie van Justitie (rechterlijke orde) als grootste 'klant'. De administratieve lastenvermindering voor het bedrijfsleven die een overheid realiseert door systematisch gebruik te maken van e-invoicing is dus omvangrijk.

Bovendien – maken de Europese beleidsmakers zich sterk – zullen bedrijven, gestimuleerd door digitaal werkende overheden, voluit kiezen voor e-invoicing naar al hun klanten.

Op deze manier wordt de administratieve vereenvoudiging veel omvangrijker en kunnen op die manier ook efficiëntiewinsten worden geboekt.

Voor de overheid is die efficiëntiewinst meteen de grote meerwaarde van het e-invoicing project. Billentis becijferde die potentiële winst op 10,9 euro per factuur, de federale Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging op 6,49 euro per factuur.

“E-invoicing biedt meteen de gelegenheid om het ganse facturatieproces te optimaliseren.”

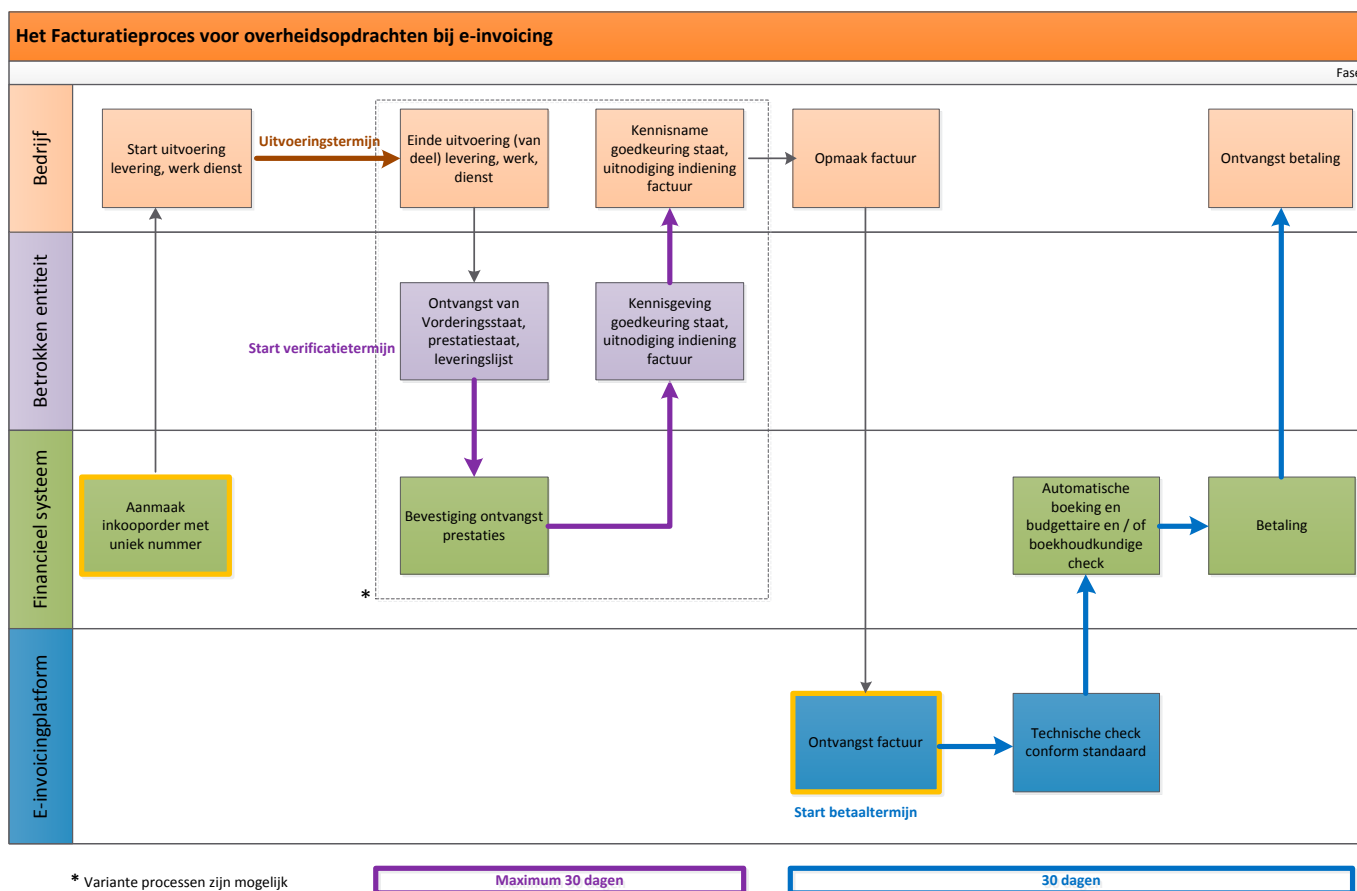
Ongeacht de berekeningswijze, is door deze grote volumes facturen de efficiëntiewinst omvangrijk voor een overheid.

Tenslotte zijn er in het papieren facturatieproces en de aanverwante financiële processen vandaag in veel organisaties nog tal van opportuniteiten tot verbetering te vinden. E-invoicing is meteen de gelegenheid om deze optimalisatie te realiseren: het heeft weinig zin om een factuur digitaal te ontvangen, om ze vervolgens als papieren factuur opnieuw in de organisatie te laten circuleren voor manuele controles en validaties allerhande.

Het facturatieproces in de e-invoicing omgeving

E-invoicing dwingt overheden het facturatieproces op punt te stellen. Idealiter zou het facturatieproces (in het kader van een overheidsopdracht) er als volgt uit zien.

In dit proces zijn de 'aanmaak van een inkooporder met uniek nummer' en de 'bevestiging van ontvangst van de prestaties' cruciale processtappen. Beide stappen garanderen immers dat in een later stadium op het niveau van een financieel systeem een automatische boeking en budgettaire en/of boekhoudkundige check kunnen gebeuren. Heel wat facturatieprocessen kennen vandaag een ander verloop. Soms zijn het tussenstappen op weg naar het ideale proces, soms geven ze vorm aan specifieke situaties. Diverse goede praktijken zijn consulteerbaar op www.bestuurszaken.be/e-invoicing

Tijdig betalen door e-invoicing

Tal van overheden worstelen met het correct naleven van de betaaltermijn.

E-invoicing is meteen een aanleiding om de interne processen te evalueren en op zoek te gaan naar de obstakels die de betaling binnen de wettelijke termijn verhinderen.

Bovendien moet een volledige digitalisering van het facturatieproces helpen om het financieel beheer te verbeteren en de manager informatie te geven over de betaalstatus van de factuur.

De Vlaamse overheid grijpt in ieder geval het e-invoicing project aan om resoluut te kiezen voor het imago van correcte betaler.

situatie	soort overheidsopdracht		
	Leveringen	Diensten	Werken
Datum ontvangst factuur staat vast	Ontvangstdatum factuur + 30 kalenderdagen	Ontvangstdatum schuldvordering of factuur + 30 kalenderdagen	Ontvangstdatum schuldvordering + 30 kalenderdagen
Datum ontvangst factuur staat niet vast of factuur vroeger ontvangen dan levering: Datum ontvangst levering + 30 kalenderdagen	... beëindiging diensten: Datum beëindiging diensten + 30 kalenderdagen	... beëindiging werken: Datum ontvangst gedetailleerde staat gerealiseerde werken + 30 kalenderdagen
Impact van de maximale verificatietermijn van 30 dagen	Datum beëindiging verificatie+ 30 kalenderdagen, voor zover er een factuur is	Datum beëindiging verificatie+ 30 kalenderdagen, voor zover er een factuur is	Datum beëindiging verificatie+ 30 kalenderdagen, voor zover er een factuur is

De betalingstermijn bij overheidsopdrachten

E-invoicing en intelligent scannen

Tal van besturen zijn niet bij de pakken blijven zitten en hebben – waar mogelijk – reeds initiatieven genomen rond de digitalisering van (stappen in) hun facturatieproces. Intelligente scanning van facturen leest door middel van OCR (optical character recognition) data in die automatische verwerking toelaat.

Het laat toe papieren en pdf-facturen toch al in belangrijke mate elektronisch te verwerken. Intelligente scanning beperkt zich evenwel tot de verwerking van de factuur. Het verzenden van de factuur langs de zijde van de leverancier blijft bij de intelligente scanning evenwel een papieren proces. E-invoicing daarentegen heeft de ambitie om zowel het aanleveren (door de leverancier) als de verwerking van de factuur (door de overheid) te digitaliseren.

Het project e-invoicing bij de Vlaamse overheid

De Vlaamse Regering opteerde er voor om al haar entiteiten op een gecoördineerde wijze e-invoicing te laten gebruiken. Bovendien koos ze ook voor het hergebruik van e-prior. De Vlaamse overheid wil tegen 1 januari 2015 in staat zijn digitaal aangeleverde facturen op het centrale e-invoicingplatform te ontvangen en te verwerken. Aan de leveranciers zal dan de keuzemogelijkheid gegeven worden om digitaal of op papier te factureren.

Dit wordt vanzelfsprekend stapsgewijs en gefaseerd – entiteit per entiteit – uitgerold. Bovendien wordt er een informatiecampagne naar het bedrijfsleven opgezet.

En bij de lokale besturen?

Uit het voorgaande blijkt dat niet enkel de Vlaamse overheid of de Europese Commissie voordelen kunnen halen. Ook voor lokale besturen zijn er voordelen:

- Een belangrijke efficiëntiewinst in uw bestuur
- Een digitaal en vereenvoudigd facturatieproces met een minimaal aantal actoren
- Een administratieve vereenvoudiging voor de bedrijven
- Een beter financieel beheer
- Betalen binnen de betaaltermijn

Noteer in uw agenda

Op 10 oktober 2014 organiseert de Vlaamse ICT organisatie (V-ICT-OR vzw) samen met de Vlaamse overheid een kennisdag e-invoicing in de Lamot te Mechelen.

Meer informatie op

www.bestuurszaken.be/e.procurement
www.efactuur.belgium.be/
www.bestuurszaken.be/e-invoicing

Asbest: aanpak Vlaamse overheid

Sinds het eind van de jaren negentig is het gebruik van asbest verboden en is iedere werkgever, ook (lokale) overheden, tot een inventarisatie verplicht. Om aan deze wettelijke bepalingen te voldoen sloot het Agentschap voor Facilitair Management (AFM) voor de Vlaamse overheid een raamcontract af en treedt het binnen dit raamcontract als opdrachtcentrale op. Het is de bedoeling de heraanbesteding van dit raamcontract, in de loop van 2015, open te stellen voor lokale besturen.

Jacht op asbest

Asbest is een product dat tot en met de jaren '80 courant werd toegepast in allerlei sectoren. Men vindt asbest terug in honderden toepassingen zoals dakbedekking, isolatie van verwarmingsbuizen, pompfittingen, panelen... Asbest was wijd verspreid in meerdere sectoren door eigenschappen zoals het goede isolerend vermogen, bestendigheid tegen brand... De gebruiker is zich niet steeds bewust van de aanwezigheid van asbest, en asbest is niet steeds eenvoudig op te sporen.

De bouwsector is zich vanaf eind jaren '80 bewust geworden van de gezondheidsrisico's van asbest, die de voordelen van het product tenietdoen. Vanaf die periode is er via zelfregulering bewust afgestapt van asbesthoudende toepassingen in de sector. Een definitief wettelijk verbod is er gekomen vanaf 1998. Om de risico's in kaart te brengen is inventarisatie van asbesthoudende toepassingen vanaf die periode ook verplicht geworden.

Naargelang de aard en de toestand van de te verwijderen asbesthoudende producten voorziet de reglementering drie methoden van verwijdering:

- eenvoudige handelingen voor het verwijderen van hecht gebonden asbestmaterialen (bv. verwijderen van golfplaten, dakleien enz.);
- 'couveusezak'-methode voor de verwijdering van asbestisolatie rond leidingen;
- belangrijke sloop- en verwijderingswerken, zoals het verwijderen van losgebonden asbestproducten en beschadigde hechtgebonden asbestproducten binnen toepassingen, mogen enkel gebeuren in hermetisch gesloten zone.

De tweede en de derde methode mogen enkel uitgevoerd worden door bedrijven met een erkenning als asbestverwijderaar.

Asbest hoeft niet steeds verwijderd te worden: je kan het ook neutraliseren of "beheersen" door vastzetten of inkapselen of een andere maatregel.

Regelgeving

- De wet van 4/8/1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk
- EG Verordening 1907/2006: registratie, beoordeling autorisatie en beperkingen t.a.v. chemische stoffen (REACH)
- KB 2.12.1993 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan kankerverwekkende en mutagene agentia op het werk
- KB 28.03.2007 erkenning van ondernemingen en werkgevers die sloop- of verwijderingswerkzaamheden uitvoeren waarbij belangrijke hoeveelheden asbest kunnen vrijkomen
- KB 16.03.2006 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan asbest
- KB 08.06.2007 wijziging van het koninklijk besluit van 16 maart 2006 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan asbest
- KB 23.10.2001 tot beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten (asbest)

Raamcontract Vlaamse overheid

De Vlaamse overheid beschikt sedert 1999 over raamcontracten voor inventarisatie van asbest in haar gebouwen. Het Agentschap voor Facilitair Management (AFM) dat alle gebouwen van de Vlaamse overheid beheert, staat hiervoor in en treedt als opdrachtcentrale op.

Alle entiteiten van de Vlaamse overheid kunnen momenteel van het raamcontract gebruik maken voor het opstellen van asbestinventarissen en beheersprogramma's voor hun gebouwen.

Het huidige raamcontract is gegund op 30 maart 2012 en heeft een looptijd van 4 jaar. Binnen dit huidige raamcontract zijn volgende dienstverleningen opgenomen:

- opmaak van asbest inventaris
- staalnames en luchtmetingen (asbest)
- opmaak van sloop inventaris
- vorming
- gespecialiseerde dienstverlening, voor opmaak van technische bestekken
- begeleiding bij uitvoering van asbestverwijdering of sloopdossiers.

De huidige versie van het raamcontract houdt rekening met de ervaringen die het agentschap bij alle voorgaande contracten opdeed. Dit leidde tot een aangepaste samenstelling van de inventarisdocumenten, en bijkomende vormen van dienstverlening, zoals het digitaal beschikbaar stellen van deze informatie.

Het huidige raamcontract van AFM voor asbest inventarisatie laat niet alleen toe om een asbest inventaris op te stellen volgens de bepalingen van het ARAB/Codex, maar ook om een dossier voor verwijdering of maatregelen voor langetermijnbeheersing te laten opstellen.

Het laat ook toe om nog verder te gaan: voor gebouwen in heel slechte staat kan de raamcontractant een sloopdossier opstellen, in lijn met de regelgeving.

Nieuwe aanbesteding in 2015, ook voor lokale besturen

In de loop van 2015 zal er een heraanbesteding volgen van dit raamcontract. Het agentschap zal eerst nog een behoeftepeiling uitvoeren bij de Vlaamse entiteiten en de lokale besturen. AFM werkt momenteel reeds samen met het IPA, het Inter Provinciaal Aankoopplatform.

Het is de bedoeling om, bij de heraanbesteding van het raamcontract in de loop van 2015 (om te gunnen uiterlijk 30 maart 2016) het raamcontract ook open te stellen voor de lokale besturen zodat zij, middels dit raamcontract, aan hun wettelijke verplichtingen kunnen voldoen.

Aanpak AFM

AFM wenst komaf te maken met het nog aanwezige asbest in haar gebouwen. De voorbije jaren zijn hier en daar reeds belangrijke financiële en technische inspanningen geleverd om asbest te verwijderen.

In een eerste fase maakt het agentschap een asbest inventaris op (visuele inspectie) voor alle gebouwen in technisch en financieel beheer bij AFM waarvoor geen asbest inventaris is opgesteld of waarvan de inventaris meer dan 10 jaar oud is, met uitzondering van gebouwen opgetrokken na 1990.

Voor de gebouwen waarvoor visueel asbest is vastgesteld, wordt een intrusieve inventaris opgesteld op later tijdstip.

Vervolgens begint de aanpak van die gebouwen waar reeds eerder asbest is vastgesteld, in twee groepen. Eerst wordt een groep van 5 gebouwen aangepakt. Het aanwezige asbest wordt verwijderd of "beheerst", dus onschadelijk gemaakt. Daarna volgt de rest.

In de derde fase herhaalt het agentschap deze methodiek voor de resterende gebouwen in haar eigendom en in beheer, inclusief de gebouwen in fase 1 waarvoor asbest is vastgesteld. In functie van het aantal gebouwen en de budgettaire inschatting kan deze fase gespreid worden over 2 of meer jaren.

Nieuwe huisstijl en slogan voor de Vlaamse overheid

Op 24 februari lanceerde de Vlaamse overheid haar nieuwe huisstijl en slogan ('Verbeelding werkt') voor de binnenlandse communicatie van de Vlaamse overheid en Vlaanderen.

Eerder was er al het nieuwe logo (op 5 juli 2013) en de internationale huisstijl (op 17 januari 2014). Allen passen in het merkbeleid Vlaanderen dat de ambitie heeft Vlaanderen en de Vlaamse overheid in binnen- en buitenland blijvend op de kaart te zetten als een regio van mensen die wereldwijd gekend zijn voor hun oog voor detail en uitmuntend vakmanschap.

Het is de bedoeling met de huisstijl de communicatie over de dienstverlening van de Vlaamse overheid in Vlaanderen duidelijker en krachtiger te maken. En op die manier herkenbaarder voor de burger, die daardoor beter weet en kan waarderen wat de Vlaamse overheid doet.

De invoering van de huisstijl gebeurt geleidelijk in alle communicatiemiddelen van de Vlaamse overheid, ook deze BinnenBand.

25 mei 2014: alle resultaten van de verkiezingen van het Vlaams Parlement op www.vlaanderenkiest.be

Tot slot

Het Agentschap voor Binnenlands Bestuur beschikt naast het tijdschrift BinnenBand over nog andere communicatiekanalen, waarlangs zij informatie naar de lokale en provinciale besturen verspreidt.

Website: www.binnenland.vlaanderen.be

Binnenl@nd is de elektronische nieuwsbrief van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur. In deze nieuwsbrief is recente info over het binnenlands bestuur, het stedenbeleid en het inburgeringsbeleid in Vlaanderen opgenomen: beslissingen van de Vlaamse Regering, de ministers, het Vlaams Parlement, het agentschap. De nieuwsbrief verschijnt zo vaak er nieuws te melden valt, hij heeft dus geen vaste periodiciteit. U kunt zich abonneren op de nieuwsbrief via onze website.

Publicaties: Over belangrijke nieuwe ontwikkelingen of nieuwe regelgeving geeft het Agentschap voor Binnenlands Bestuur een publicatie uit. U kunt alle publicaties bestellen via onze website. Besturen en andere geïnteresseerden kunnen onze publicaties gratis bestellen zolang de voorraad strekt. Voor particulieren geldt wel de beperking van maximum twee exemplaren van dezelfde publicatie per aanvrager.

Naast bestelling via elektronische weg, kan u de publicaties ook aanvragen via:

- martine.vanruyskensvelde@bz.vlaanderen.be
- 02 553 40 39